



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

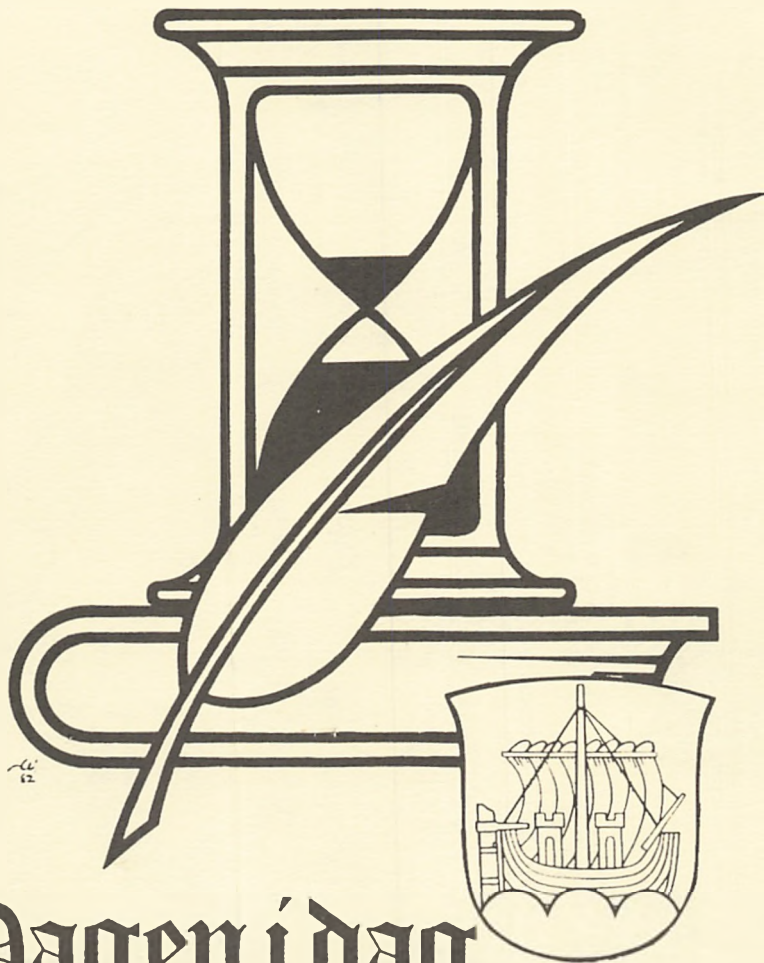
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



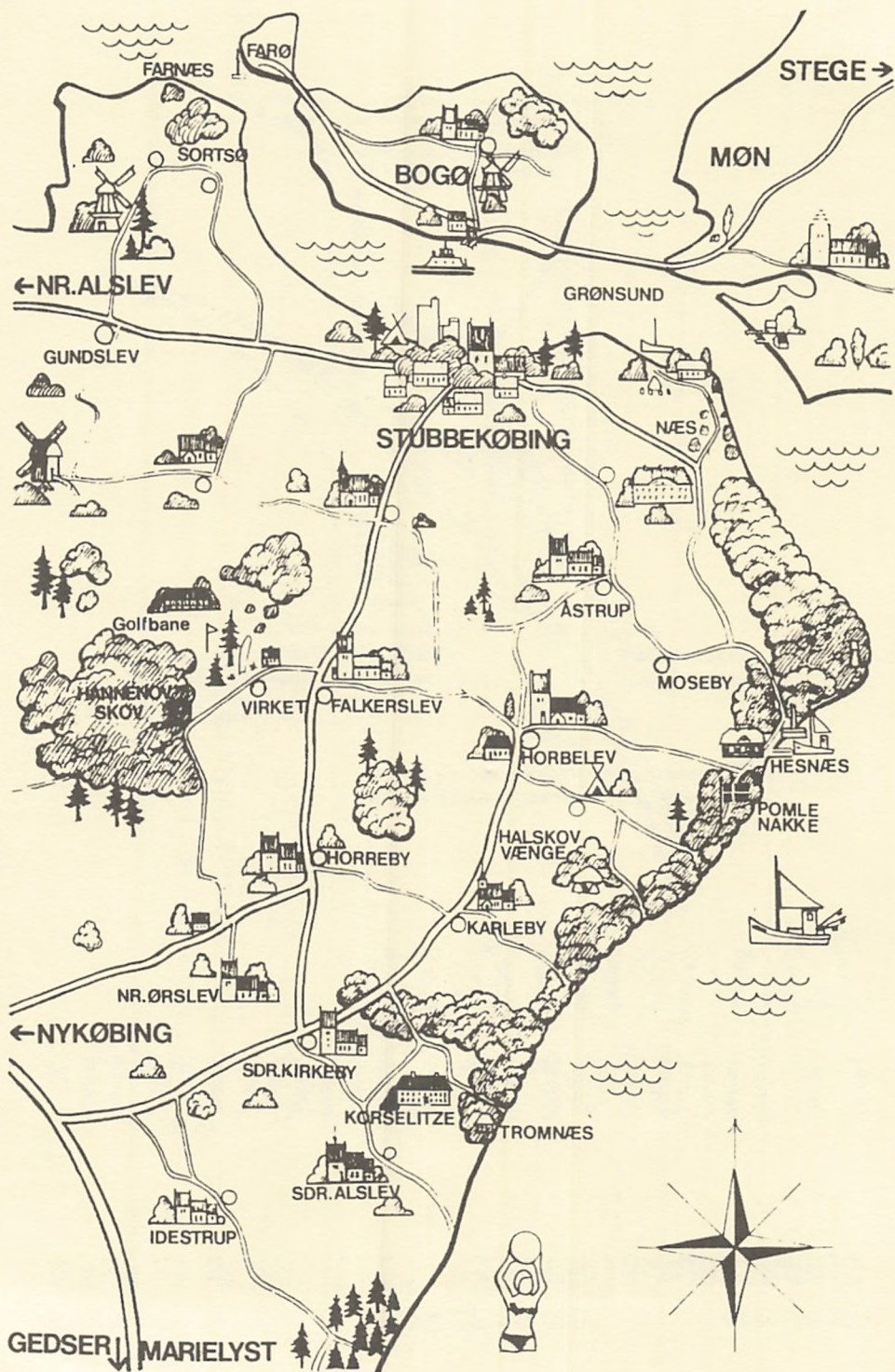
Dagen i dag er historie i morgen-

STUBBEKØBING BIBLIOTEK . LOKALHISTORISK ARKIV

DOSSERINGEN 3

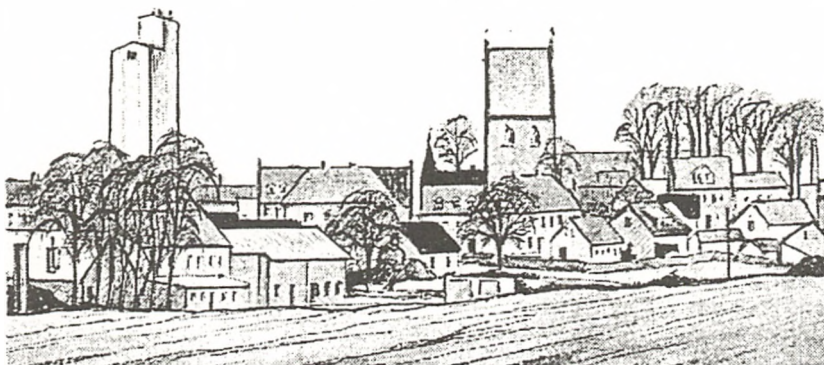
4850 STUBBEKØBING

TELEFON (03) 84 15 29



ÅRSSKRIFT

1983



**LOKALHISTORISK ARKIV
STUBBEKØBING**

Udgivet af

Lokalhistorisk Arkiv

Stubbekøbing Bibliotek 1983

Redaktion: Bende Øgendahl

Omslag og illustrationer: Poul Wang

F O R O R D

Når du sidder med dette hæfte i hånden, er det måske, fordi du er født og opvokset i Stubbekøbing eller i omegnen..... Eller måske fordi du har nære slægtninge her eller anden tilknytning til egnen..... Eller det kan være, fordi du er interesseret i lokalhistorie i almindelighed.

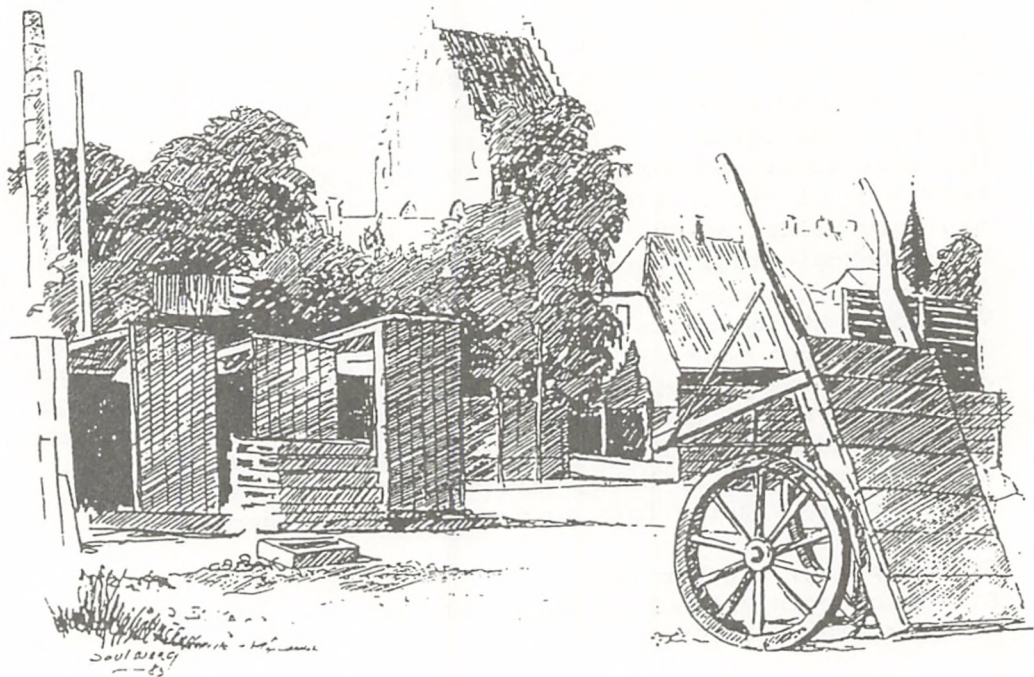
Ja, der kan være mange grunde, og de lokalhistoriske arkiver landet over har da også mærket en støt stigende interesse for fortiden. Det har vi også i Stubbekøbing Lokalhistoriske Arkiv, og det har opmuntret os til at vove os ud i det eksperiment, det er, at udgive et årsskrift.

Vi gør det i det håb, at beretninger om stort og småt fra det nordlige og østlige Falster yderligere vil kunne stimulere interessen for de begivenheder og de slægter, der er gået forud for os. -Og for den smukke natur, vi kan glæde os over, og som har været skueplads for mange spændende tildragelser.

Det er også vort håb, at læserne herigennem skulle få lyst til at bidrage med arkivalier af enhver art (billeder, dokumenter, protokoller, foreningsblade, etc. etc.), således at Arkivets samling stadig kan forøges. Især beder vi om, at intet kasseres fra dødsboer. Alt for meget er i tidens løb gået tabt ved sådanne oprydninger, så lad Arkivet få det. Vi har naturligvis stor forståelse for den personlige værdi, billeder eller andre minder fra fortiden kan have for en selv - og vi vil da slet ikke opfordre til at aflevere noget, man selv holder af. Vi beder blot om at låne det et par dage til fotokopiering, hvorefter det returneres igen med tak for lån! - Men tilbage til dette lille skrift..

Vi håber, at indholdet vil interessere mange, og helst-naturligvis- at det også vil give appetit på mere! Vi vil bestræbe os på at holde prisen på årsskriftet så lav, at flest mulige kan erhverve det. Hvis vort eksperiment bliver godt modtaget, er det hensigten at følge det op med en udgivelse hvert år, hvori vi vil søge at bringe alsidigt stof fra hele kommunen, og vi modtager gerne forslag og bidrag fra læserne.

Stubbekøbing, oktober 1983
Arbejdsgruppen ved Lokalhistorisk Arkiv
Stubbekøbing Bibliotek



Soul City
— 85

REJSEN TIL STUBBEKØBING

Fra Frederik Graae's beretning i "Falsters Minder" har vi lånt noget om hans udflugt til Stubbekøbing.

Den første rejse, jeg som barn foretog mig - eller rettere den første rejse, som jeg husker - var fra Idestrup til Stubbekøbing. Det var nemlig, hvad man nutildags har lidt vanskeligt ved at forstå, en hel rejse. Min fader tog den tur hvert år, når han besøgte sine søskende på Langeland. Dengang sejlede man til Langeland med damperne "Saxo" og "Horsens" fra Stubbekøbing til Lohals. Jeg var meget stolt, da jeg 5-6 år gammel fik lov til at køre med kusken Niels til Stubbekøbing for at hente fader. I adstadig luntetrav, hyppigt afbrudt af skridtgang, rullede vi af sted i jagtvognen med det røde velnærede forspand, Busse og Bella, som Niels i nøje overensstemmelse med min fader var meget angstelig for at overanstrengte. Det ærgrede ofte husets unge damer og tilrejsende gæster, men der var ikke noget at stille op, når præsten og Niels var enige.

Midtvejs standsede vi for at bede (holde rast) en halv times tid. Hestene fik muleposerne på, og vi fik kagekassen frem, hvori min moder havde nedpakket en solid frokost. På den sidste del af rejsen kom den spændende oplevelse - "Stubbekøbing Bakke". Min fader, der havde været præst i Jylland, og min moders søskende, der havde tilbragt barndom og ungdom i Jylland, plejede altid at fremhæve de jyske bakker på det flade Falsters bekostning. Dog indrømmede de, at der i nærheden af Stubbekøbing var noget af en antydning af en bakke. Niels omtalte den med megen respekt. Man måtte køre meget forsigtigt nedad, i skridt og såvidt muligt inde på græsrabatten, for at ikke vognen skulle tage magten fra hestene. Og det var strengt for hestene at trække vognen op ad bakken. Vi slap lykkelig og vel både ned og op. Jeg skal villig indrømme, at den forekom mig at være en virkelig anseelig bakke, og for resten var den jo også den gang større og stejlere end nu. Efter at have overvundet denne sidste hindring rullede vi ind i Stubbekøbing, hvor vi tog ind på Freys Hotel et godt stykke tid, før damperen fra Langeland kunne ventes.

Her præsenterede Niels mig først og fremmest for det

berømte morbærtræ, der naturligvis i høj grad imponerede mig, men hvad der alligevel interesserede mig mere, var en karikaturtegning, der fandtes på væggen i gæstestuen, og som forestillede en omtrent sålydende samtale:

"Hvor jeg dog misunder Dem, at De er ved så godt huld, kære ven - hvorledes bærer De Dem ad med at blive sådan"?

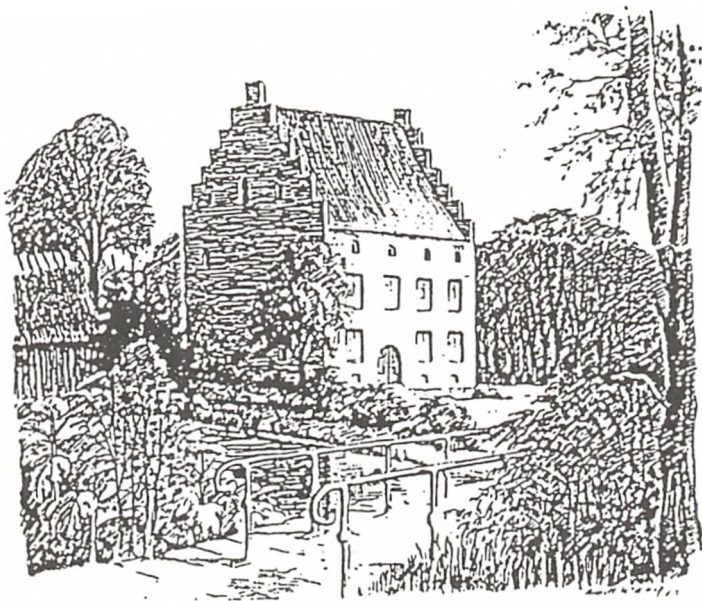
"Det er meget nemt - jeg spiser hos Jomfru Frey"!

Når man så samme Jomfru Frey, der ejede hotellet, kunn man også se på hende, at maden var god. En sådan tegning va en udmærket reklame i en tid, hvor det ikke var moderne at være slank.

Freys Hotel var dog øjensynlig ikke Niels' stamkafé - i hvert fald indtog han sin kaffe med tilbehør på "Nielsens Minde", hvorfra vi kunne holde udkig med damperen, og hvor Niels traf mange bekendte.

Ja, den gang for godt og vel et halvt hundrede år side var turen fra Idestrup til Stubbekøbing, i hvert fald for e barn, en hel rejse, men da havde man jo heller ikke hverken jernbane eller biler. De sidste måtte der en Jules Vernes fantasi for blot at drømme om. Banen derimod drøftedes alle rede i min barndom..





BØNNED SLOT - OG OLUF HOLGERSEN ULFTAND

Oluf Ulftand blev født i 1462 som bror til rigsadmiral Jens Holgersen Ulftand. Oluf Ulftand blev udnævnt til lensmand på Nykøbing Slot i året 1484.

Broderen Jens byggede Glimmingehus i Skåne i 1499 med Adam van Düren som bygmester, og ganske få år efter skal Oluf gøre ham kunststykket efter med Bønned Slot, idet man havde Glimmingehus som forbillede. Bønned Slot er blot mindre og bygget af brændte sten med kælder, 2 stokværk, og et halvt stokværk øverst under taget.

I 1510 bliver Oluf også lensmand på Ravensborg og hovedsmand på kong Hans' nye flådeværk Engelsborg i Nakskov Fjord. Året efter opstår der strid mellem Oluf og biskoppen i Odense, Jens Andersen Beldenak, som var biskop over Fyn og Lolland-Falster. Beldenak ejer Sørupgård ved Eskilstrup og mener, at den nærliggende Quintved Skov hører til Sørupgård. Oluf gør

imidlertid krav på Quintved, som temmelig sikkert er den skov, der nu heder Kvindeskov, og som ligger øst for Øverup Skov.

I 1512 blev retten sat i Tingsted under kong Hans' forsæde. Dommen falder ud til Olufs fordel, men Beldenak vil ikke bøje sig, så striden fortsætter. Og to år efter, i 1514, lyser Beldenak Oluf i band ved en bandbulle, som bliver slået op på kirkedøren i Nykøbing. Oluf ved ikke bedre end at søge hjælp hos selve paven, Leo den 10. I et ydmygt brev beder han om kirkens nådige absolution og aflad. Han påberåber sig sin oprigtige anger og store alderdomssvaghed (han er 52 år). Til trods for sine mange synder har han dog aldrig ført krig mod Den hellige Kirke! Paven bliver rørt og opfylder hans bøn: Dersom han bekender sine synder for en skriftefader, som han selv må udvalge, og vil beflitte sig på et kristeligt levned, skal han være løst for bandet og have kirkens fulde tilgivelse. Senere vil han kunne forny skriftemålet og derved opnå det samme, og når han skrifter på sin dødsdag, garanterer kirken ham den evige salighed. - Se, denne pavelige skrivelse, som når Oluf samme år - altså i 1514 - får Oluf til at live vældigt op.

I 1516 udsætter biskop Beldenak sig for Kristian II's vrede, og det er med særlig glæde, at Oluf udfører kongens ordre om at fængsle bispen (såre menneskeligt omend ikke særlig nobelt!), som bliver indsat i Nakskov eller på Engelsborg.

Da vi når til 1519, får bispen sin frihed imod at afstå nogle af sine ejendomme til kongen.

Oluf Ulftand når sin karrieres højdepunkt i 1523, hvor Kristian II slår ham til ridder, og han bliver udnævnt til rigsråd.

Olufs gamle fjende, bispen, lader kongen igen fængsle i 1521, denne gang bliver han indsat på Hammershus, som imidlertid erobres af Lybækkerne i 1523, og de sætter Beldenak på fri fod. Han overtager igen sit bispesæde i Odense, som han med visse afbrydelser har beklædt siden 1502. I 1529 går han af som biskop, og samme år dør Oluf Holgersen Ulftand uden at efterlade sig børn. En broderdatter, Sidsel, bliver ejer af Bønned Slot og sætter den mindsten over Oluf, som ses indmuret i Horbelev kirke.

Senere, nemlig i 1585, overgår Bønned Slot til kong

Frederik II og i 1588 til enkedronning Sophie på Nykøbing Slot.

Adskillige kongebreve er dateret på Bønned Slot.

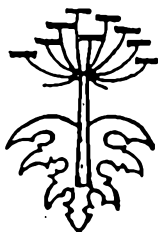
I årene 1658-60 ødelægges slottet grundigt af svenskerne, som fjerner alt af træ og metal. Efter svenskekrigen bliver slotter dog sat i beboelig stand igen. Men nogle år senere brænder slottet og bliver aldrig istandsat mere. Omkring år 1700 begynder man at bruge los af slottets sten til Grønsund, hvor der efter enkedronning Charlotte Amalies ordre skal bygges et hus til en opsynsmand. Huset blev kaldt Borrehuset, og dets første beboer var Søren Møller og hans kone, Marie Grubbe.

Indskriften på mindestenen i Horbelev kirke er utydelig flere steder. Her gengives, hvad endnu kan læses:

1572 blev denne sten udhuggen.

Herr Oluff Holgersen, Ridder kaldes Ulftand
til Bønned, en herre ærlig og velbyrdig var
En kongelig høffvismand på Nykøbing
Oprigtig og frem udi tretten og tiffve år
der mand MDXXIX ofter Christi fødsel
christelig trefoldigheds løverdag død bliff
under denne sten liger hans legeme
hos Gud almægtigste haver sjælen gledete ære

Oplysningerne har vi fået fra Ebbe Kærlyt, som har samlet det fra forskellige kilder som Falsters Historie, Historisk Samfunds årbøger og Politikens årbøger.





EN SPÆNDENDE KVINDESKIKKELSE - TRÆK AF MARIE GRUBBES LIV

Blandt den lidt ældre del af befolkningen kendes Marie Grubbes skæbne såre vel, om ikke andet, så læste man om hende i dansk-timerne. Men de unge hører ikke meget til Marie Grubbe, ja måske kender de navnet, men det siger dem ikke meget. Det skal siges, at navnet Marie Grubbe dækker flere ting. Når hun huskes er det ikke for hendes egen skyld. Hun var hverken særlig godt begavet eller på anden måde fængslende. Hendes type var end ikke særlig enestående, men hun blev alligevel en skikkelse i dansk litteratur.

Steen Steensen Blicher skrev i en af sine fineste noveller om hende som hovedperson, nemlig i "Af en landsbydegns dagbog".

Digteren J.P. Jacobsen skrev romanen "Fru Marie Grubbe", og H.C. Andersen har tegnet hende i eventyret "Hønsegrethes Familie", men hvorfor blev den forvirrede adels pige trukket

så stærkt frem foran alle andre, så hun blev en klassisk figur?

Ja, det skyldes nok en fjerde digter nemlig Palle Lauring. Vi kender faktisk fire Marie Grubbe'r - tre forskellige tegnet af hver sin skribent, og den fjerde er nok den mest autentiske. Det er hende der her skal fortælles lidt om, men så fast er de øvrige tre tegnet i fantasiens verden, at det er nødvendigt at kaste et blik tilbage på de førstnævnte digtere engang imellem.

Historisk set hører Marie Grubbe til den lille flok af unge, kendt fra oldtiden til og med i dag, unge, der bliver født med alle forhåndenværende muligheder, unge der selv pjatter og solder de givne muligheder væk. Den gamle historie, altid trist og ægerlig, og hvergang kan man finde årsagen, selv om det ikke er helt lige til.

Marie Grubbe fødtes 1643 som datter af Erik Grubbe, der egentlig var en ret dygtig mand. Som så mange unge adelige dengang, studerede han i Mellem-europa. Han drog hjemmefra i 1622, kun 19 år gammel og kom til Leipzig. 5 år senere vendte han hjem og blev hof-junker. Kort efter blev han kongelig lensmand, så der har været en vis tillid til den unge mand. 30 år gammel giftede han sig med Maren Juul, der skænkede ham 6 børn, hvoraf de 4 desværre døde som ganske små. Kun døtrene Annemarie og Maren - vores omtalte Marie - levede. Erik Grubbe blev enkemand, men giftede sig ikke igen. Han levede sammen med pigen Anna Jensdatter, - som han lyste i kuld og køn som sin legitime datter. Det kedelige var dog, at han ikke havde fået sig en søn og arving, så han burde nok have giftet sig adeligt anden gang. Han var en ret stor jord-drot med over 800 tdr. land, men han var hårdt ramt af krigene. Selv om Erik Grubbe var dygtig nok til at magte situationen, var det ikke så afgørende, for i de fleste tilfælde kunne selv en dygtig mand ikke få en herregård på fode igen, efter at pesten havde hærget hele Jylland og svenskerne havde krævet ind af heste og kvæg, ja hele landet var på det nærmeste ruineret. Døtrene voksede op i ganske gode forhold trods alt, og Erik Grubbe var ikke glemt i de højeste kredse.

I 1660 blev Marie Grubbe gift lidt før den ældre søster med Ulrik Frederik Gyldenløve, der var søn af Frederik III og hans elskerinde Margrethe Paje. Han blev født et år før Frede-

rik blev konge. I alle de familier, vi taler om her, er der børn født udenfor ægteskabet.

Ulrik Frederik Gyldenløve var ved brylluppet 22 år, Marie Grubbe 17 år, og han havde sin unge alder tiltrods oplevet en del. Han var opdraget i Frankrig og Italien og kom hjem til svenskekrigene og blev udnævnt til oberst. Det lyder utroligt, men han gjorde en glimrende figur ved flere slag, så ung han var.

Brudgommen var forinden ægteskabet med Marie Grubbe blevet hemmeligt gift med en pige, som skænkede ham to sønner. Hans far, Frederik III, blev rasende over det hemmelige ægteskab, som sønnen derfor måtte opløse for at kunne blive gift med Marie Grubbe.

Det ses igen, at Erik Grubbe har haft en solid position ved hoffet, for hans ene datter blev gift med en søn af Rigs-Marsken, den anden nu med en søn af Kongen, ganske vist udenfor ægteskabet, men fuldt anerkendt, og brylluppet skete ikke i dølgsmål, det ved vi, for kong Frederik havde selv skrevet en sang til festen!

Ægteskabet med Marie Grubbe varede i 10 år og var i hele den tid en komplet fiasko. Navnlig Steen Steensen Blicher har tegnet Gyldenløve som en uheldig person, og det billede blev iøvrigt meningsløst forgrovet, da novellen for få år siden blev filmet til fjernsynet.

Gyldenløve var godt begavet, han var vågen, energisk og fuld af initiativ. Som statholder i Norge var han dygtig og arbejdede for Norges sag. Han havde masser af regerings- og administrationsarbejde og fulgte altid med i sagerne, så det er helt forkert at beskrive ham som en degeneret og liderlig ung mand. Hans brud, Marie Grubbe, var fra starten højst uvillig stemt overfor ham. Hans embede førte til, at han jævnligt måtte rejse, og ofte var Marie Grubbe alene. Kort tid efter brylluppet stod hun i forhold til sin mands sekretær og til en franskmænd. Gyldenløve indså situationen og ville skilles, men kongen ville ikke hjælpe ham ud af dette uønskede ægteskab. Først efter kongens død, - men så også aldeles omgående! - fik han sat en skilsmisse i stand. Gyldenløve betalte hele medgiften tilbage, han ville bare af med pigen. Den del af medgiften, der var kontant (12.000 rigsdaler), en sum som vel i dag svarer til ca. 1 million kroner, fik Marie Grubbe soldet bort på to år i udlandet, og vi aner iøvrigt

ikke, hvad hun i de to år har lavet, vi kan kun gætte på det!

Fattig og ynkelig kom hun hjem til faderen. Erik Grubbe sad nu hårdt i det, men han hjalp dog datteren og fik hende gift med adelsmanden Palle Dyre på Trinderupgård. Desuden gav Erik Grubbe dem yderligere to gårde i medgift. Det vil sige - der er et ret langt mellemspill mellem hendes mislykkede ægteskab med Gyldenløve og hendes endelige og alvorlige møde med kusken Søren Sørensen Møller. Hele sagen er ret indviklet, men ikke særlig romantisk - nærmest banal og flad!

Brylluppet mellem Dyre og Marie Grubbe stod i 1673 og de boede på Nørbækgård i 13 år. Pengene ville aldeles ikke slå til. Palle Dyre kunne ikke magte sin ustyrlige hustru. Hun førte stort hus, meget større end økonomien tillod. Det er da muligt, at Dyre ikke var særlig god til at drive det store landbrug, vi ved faktisk ikke meget om ham, udover at han skal have været skikkelig, - og netop en skikkelig mand havde ikke en chance overfor Marie Grubbe!

Hun havde forhold til flere forskellige mænd. I 1685 kunne de ikke klare herregården længere og flyttede begge hjem til Tjele hos Erik Grubbe, der sad meget fattigt i det og nu var 80 år gammel.

Her var det så, at Marie Grubbe, trods det, at hun var op i årene, faldt for kusken Søren Sørensen Møller. Oprindeligt var han kusk, men han var nu avanceret til ladefoged på Tjele. Når Søren Møller skildres som en brutal og fortrukken bondekarl, har det nok været de forargede, der ikke var ganske retfærdige.

Indtægterne var små, Tjele var som sagt i dyb forfald. Døtrene havde plyndret deres far, og han var nu en olding. Så tog Marie Grubbe styret på Tjele, og hun skal have behandlet sin gamle far og sin mand aldeles rædsomt; der blev sagt, at hun kostede rundt med dem som hunde. Skandalen var kendt over hele Jylland og på alle herregårde overalt i landet. Hun latteliggjorde både sin far og sin mand.

I 1690 tog Erik Grubbe sig sammen og skrev til kongen, at han gerne ville have sin datter sat i fængsel på Hammershus for hendes forærgelige levned. Dengang kunne en mand få hustru og børn sat i fængsel for mindre end det! - Så rørte Palle Dyre endelig på sig, nu da Erik Grubbe havde slået hånden af sin skøre tøs. Palle Dyre bad om skilsmisse. I pro-

cessen krævede Marie Grubbe frifindelse som en ærlig hustru, og hun påtøede at møde personligt til forhør med den begrundelse, at hun var af adelig byrd. Dog, hverken frækhed eller dumhed reddede hende. Erik Grubbe slap af med datteren - Palle Dyre slap af med sin utrofaste hustru, og hun måtte marchere af fra Tjele med sin kusk Søren Sørensen Møller, og uden en skilling på lommen så vidt man da ved - dog måske hun alligevel har slået sin far og sin mand for lidt mønt, men man ved det ikke.

I 1691 måtte hun så drage fra Tjele, 48 år gammel, og så fulgte en række af år, som vi næsten ingen ting ved om. Hun blev gift med Søren Møller. Børn havde Marie Grubbe heldigvis aldrig fået. Nu flakkede de to om. Sladderer har fortalt, at de blandt andet har spillet på Lire på markeder (en lire er en slags klokkeviolin med strenge, altså ikke en lirekasse). De rejste både i udlandet og herhjemme, og det sølle liv, de ret sikkert har ført, varede i 15-16 år, til Marie Grubbe var næsten 65 år gammel; Når rygten gør hende næsten helt elendig og fortrukket, kan dertil siges, at vi næsten ingenting véd fra den tid. Men helt elendigt har det dog nok alligevel ikke været, selv for en adelig dame, der havde været kongelig svig datter, - med et liv der blev noget anderledes, end det materielt kunne have været.

Flere ting tyder på, at helt var hånden ikke slået af Marie Grubbe. Vi ved, at på et vist tidspunkt blev hendes mand, Søren Møller, gjort til kvartermester ved bådsmandene på Møen. Hvordan det gik til kan ikke siges, og hvordan han klarede dette job, ved man heller ikke bestemt, men han beholdt dog denne stilling i nogle år.

I 1706 havnede de begge i Borrehuset på Falster ved Grønsund, og huset var splinter nyt, bygget året før og rimeligvi til dem.

På Nykøbing Slot sad enkedronning Charlotte Amalie og havde hele myndigheden på Falster. Hun gjorde Søren Møller til "Vedfoged", dvs. en stilling med opsyn af skovens fældede træer. Det var naturligvis ikke noget vældigt embede, men nok heller ikke et, som kunne klares af et subjekt. - Så fik de retten til færgesort over Grønsund og vistnok bevilling til at holde færgesort i Borrehuset, dvs. en bevilling, der kunne hjælpe dem økonomisk. Digteriske fortællinger om, at alt endt i hor og druk er rent opspind. Det siges dog, at Søren Møller

havde banket sin kone, men det skal dertil bemærkes, at også i de dage var det ganske almindeligt, at mændene bankede deres koner. Siden kom Søren Møller til at slå en skipper ihjel, et vådedrab hed det. I straffen siges også, at det ikke var volds- eller rovmord, og han fik i straf 3 år i jern på Bremerholm.

Samme år, 1711, var der pest i København, og universitetet lukkede. Det førte med sig, at den unge Ludvig Holberg tog på landet, og han kom blandt andet til Borrehuset. Her mødte han Marie Grubbe. Han har sikkert kendt historien om den tossede adelspige og har talt med folk på egnen. Han fik en snak med Marie Grubbe, og ikke bare en løs snak, men nogle fortrolige samtaler, og hun betroede da Ludvig Holberg, at selv om hendes sidste ægtemand havde været ret brutal, var det ægteskab alligevel det mest lykkelige. Da Holberg siden skrev om mødet, var han ikke fuld af medfølelse, men han berettede ret køligt og nøgternt om det. Antagelig har han ment, at hun havde spillet sine kort ret så skidt. Søren Møller, som nu sad inde for drab, var en sløsom ægtefælle at vælge, når man tænkte på de muligheder, Marie Grubbe havde haft gennem årene.

Men disse få linier var afgørende, her var den fjerde digter, som kunne løfte sløret for eftertiden på en mere realistisk måde end de tidligere digtere. De havde digtet en historie om Marie Grubbe. Hun skulle helt ned, hun havde levet et vildt levned, - men sandheden er nok nærmest, som Holberg skildrer det, et enkelt, jævnt liv i Borrehuset, som nok var fattigt, men dog ikke helt elendigt. Hun klarede det. Hun endte med af falde til ro. Hvor gammel hun blev, ved vi ikke bestemt; det menes, at hun døde i 1718, men da Holberg mødte hende, var hun omkring de 70 år. Hun havde levet et hektisk liv i de højeste kredse og boede nu fattigt i Borrehuset. - Er det så digt og sladder, beretningen om hendes liv? Nej bestemt ikke, hele dette levnedforløb er pure sandhed.

Dette var lidt om Marie Grubbe, genfortalt med Palle Laurings ord.

Hvis man skal tro en adelig slægtsbog, som nu befinder sig på Det Kongelige Bibliotek, døde Marie Grubbe som nævnt i 1718, men ifølge Åstrup kirkebog fra 1692-1719, der ganske vist er meget ufuldstændig og ilde behandlet, kender man dér intet konkret til hendes død. Det må derfor antages, at hun

enten er død andetsteds eller i hvert fald begravet andetsteds. Kirkebogen anfører ikke dødsfald, men kun begravelser.

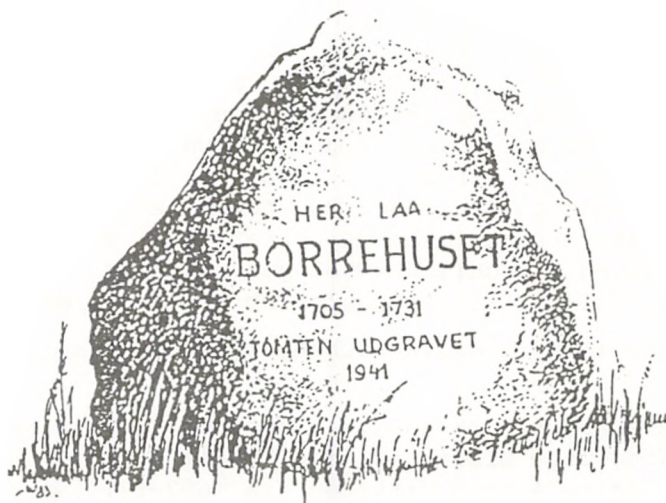
I 1940 blev tomten udgravet, og der blev rejst en mindesten. Senere er man blevet i tvivl om, at det er det rigtige sted. Men tomten må ligge lige i nærheden, måske lidt nærmere stranden.

I 1942 blev en mindesten rejst over stedet, hvor man formoder Borrehuset har ligget.

Forsiden er gengivet nedenfor, og på bagsiden er et digt af Frederik Nygård:

I Danmarks Rige der var en Gang
en Frue elskovsombruset,
nu nynner Kvinden en Solfaldssang
som Kone i Borrehuset

Har Vanheld afmejet Agerens Korn,
dog straalder Alkærligheds Stjerne
- Og kalder fra Kysten Gud Herrens Horn
hun færger i Fred mod det Fjerne.



LÆGERNE I BELLINGEHUSET

Fra en artikel i Folketidende i 1962 med ovenstående overskrift har vi hentet oplysninger om Bellinge lægebolig, der ligger lidt syd for Horreby.

Herregården Bellinge kendes fra det 14. århundrede og blev i 1611 solgt til enkedronning Sophie på Nykøbing Slot. Hun nedrev den snart efter og lagde jorden ind under Korselitze. Stedet, hvor Bellinge lå, findes endnu. Hvis man fra Grønsundsvejen, der fører til Nykøbing, omtrent 10 km ude, kører mod nord i retning mod Horreby - da kører man tværs gennem slotspladsen, der endnu er omgivet af resterne af den gamle voldgrav. Først 200 år senere byggede man et nyt Bellinge som en avlsgård under Korselitze lidt nord for den gamle slotsplads.

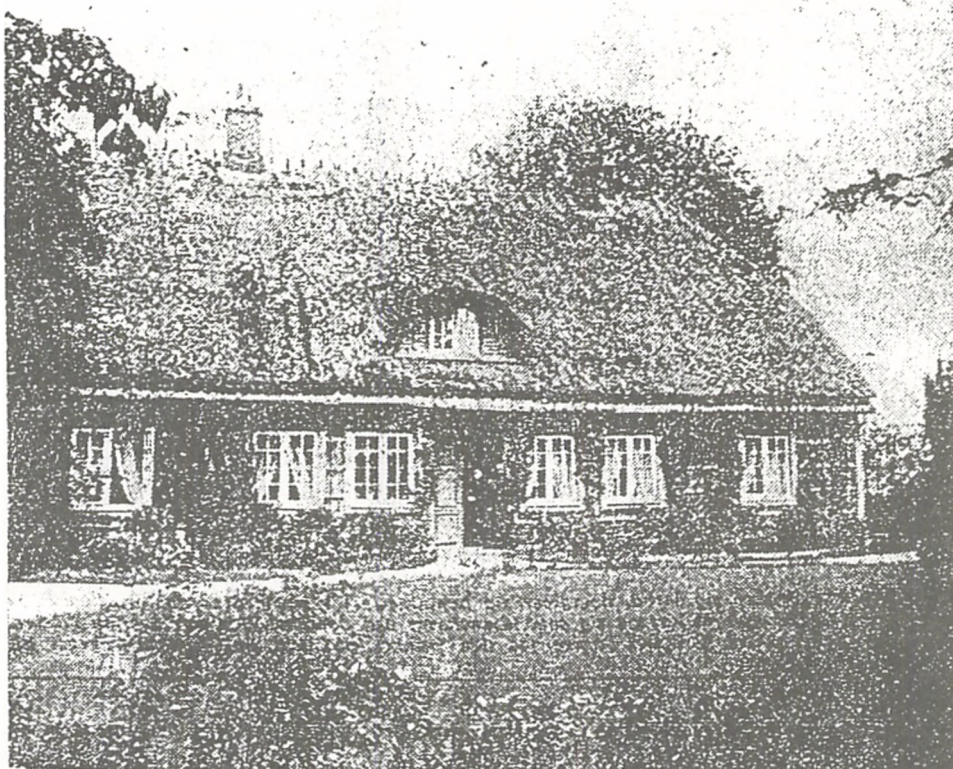
Navnet Bellinge blev dog bevaret i "Bellingehuset", en funktionærbolig under slottet, der ligger et par hundrede meter sydligere, dér hvor vejen drejer af fra Grønsundsvejen mod Horreby.

Det nuværende Bellingehus, der siden 1836 har været lægebolig, stammer fra midten af det attende århundrede, men graver man sig en meter ned i gårdspladsen, finder man en brolægning, der viser, at der på samme sted har ligget et tidligere hus, som formentlig har eksisteret, da det gamle slot endnu var beboet, og lige vest for huset var der endnu i år 1900 rester af en gammel vandmølle. Den del af haven kaldes endnu "Mussehaven", hvilket er udlagt: haven i mosen.

Indtil 1836 har huset været beboet af forskellige funktionærer under godset, således blandt andet som bolig for herregårdsskytten - heriblandt stifteren af den skovriderslægt Rolsted, hvis sønnesøn gennem en årrække var tilknyttet Hesnæs Skovdistrikt som forstkandidat, og nu senest er såvel skovrider som godsforvalter under Det Classenske Fideicommiss.

Den første læge havde en ikke helt almindelig fortid som dansk praktiserende læge ved navn Johan Frederik Gotfred Sparre. Han var født i Preussen 1783 og havde været med i Napoleons-krigene som militærlæge og opnåede dansk indfødsret i 1818. Efter i en årrække at have virket som amanuensis hos distriktslægen i Nakskov og senere på Møn, bestod han

1833 en prøve på kirurgisk akademi i København, hvorefter han fik tilladelse til at praktisere på Møn og året efter blev tilladelsen udvidet til at gælde for hele Danmark. To år senere blev han ansat af direktionen for Det Classenske Fideicommiss som dets læge med bolig i Bellingehuset. Han døde 84 år gammel efter i 31 år at have praktiseret dér. Han blev af en patient betegnet som værende glad for at bruge kniven, men han var jo også tidligere krigskirurg!



Bellinge lægebolig —tidligere Bellingehuset —

Efterfølgeren betegnes til forskel fra Sparre, der kendtes som ret streng, som en lille, mild og venlig mand. Hans navn var Niels Fuglede. Han var ad omveje nået til sin stilling som praktiserende læge. Han var født 1834 og var først farmaceutisk kandidat og blev derefter student og 32 år gammel læge.

Året efter sin medicinske eksamen blev han læge i Bellinge, hvor han praktiserede til sin død i 1902. Han var elsket og værdsat som læge og en god og fornøjelig vært for sine gæster. Han havde mange interesser, blandt andet var han en dygtig landmand, der foruden at dyrke de tre tdr. land, der fra gammel tid hørte til Bellingehuset, havde forpagtet yderligere syv tdr. land af Fideicommiss'et. Han havde som følge deraf ingen fast træffetid, og de fleste patienter kom derfor søndag formiddag.

Efter Fugledes død blev Viggo Lund ansat som stedets tredje læge. Efter at have uddannet sig indenfor handel og industri begyndte han sin medicinske uddannelse. Senere, da han havde virket ved forskellige hospitaler, nedsatte han sig som praktiserende læge i Horbelev i 1900 og flyttede to år senere efter sin forgængers død til Bellinge, hvor han virkede til 1937. Han var med rette anset som en omhyggelig og dygtig læge. I hans funktionstid blev Bellingehuset ombygget og udvidet med en fløj, der forvandlede det lille, hyggelige almuehus til en stor og herskabelig bolig. Ombygningen foretoges af den kendte arkitekt Gotfred Tvede, der ikke uden grund lige til sin død mange år senere var stolt over den måde, på hvilken det var lykkedes at forene gammelt med nyt.

Som den fjerde læge i Bellingehuset kom læge C. Noe Tang-Petersen, og det er i anledning af hans 25-års jubilæum i 1962, at artiklen i Folketidende blev skrevet. Læge Tang-Petersen fortæller også til Folketidende, at da han af praktiske grunde flyttede konsultationsstuen fra den gamle fløj til den nye, havde der i 125 år ved det samme vindue stået et skrivebord, hvor læge og patient havde talt sammen om de sjælelige og legemlige problemer, der trykkede. Han siger til journalisten, at undersøgelse og behandling har ændret sig i tidens løb, men problemerne er stort set de samme nu som i 1836, da dr. Sparre modtog sin første patient i Bellingehuset.

HELENE PÅ "NIELSENS MINDE".

Der er ristet runer over Helene Jørgensen på Nielsens Minde bl.a. i Alt for Damerne for 1955, men Helene har også været i radioen, og alle lidt ældre medborgere i Stubbekøbing har kendt eller i hvert fald hørt om Helene og ved, at "Nielsens Minde" var en kro eller restaurant, der lå på hjørnet af Havnegade og Vestergade, hvor der nu findes grillbar og slagter Holger Jensens fæde bugner med kødvarer. Fadene bugnede også hos Helene, men lad os nu citere lidt fra den artikel, som Mona Clemmensen stod for i damebladet:

Der står "Nielsens Minde" over hoveddøren, men der burde nu stå "Hos Helene" dér midt på den lyse facade, som vender ud mod Torvet i Stubbekøbing. HOS HELENE, sådan hedder det, hvad enten man så siger højt: "Jeg skal over hos Helene" eller man tænker ved sig selv: "Jeg smutter lige ind hos Helene og får en tår kaffe".

Der står en sjælden respekt om Helene. Hjemmevant finder man vej ind gennem porten, tørrer de vintervåde fødder grundigt af på måtten, inden man med et "Go'dav, Helene: hvordan går det?" hænger kasketten fra sig på stumtjeneren og stiler hen mod den gammeldags, højpanelerede gæstgiverstues ene hjørne, hvor Helene som altid sidder med den lille, blankslidte pengekasse foran sig. Parat til at høre på. Rede til at trøste. Altid for at hygge.

"Hans Peter, vil du lægge noget mere i ovnen! Ja, du har lige lagt på! Men den skal rystes, det ved du godt. Tænk, at man skal lære dig det i den alder. Kakkelovne skal r y s t e s, ja, ellers varmer de jo inte noget..."

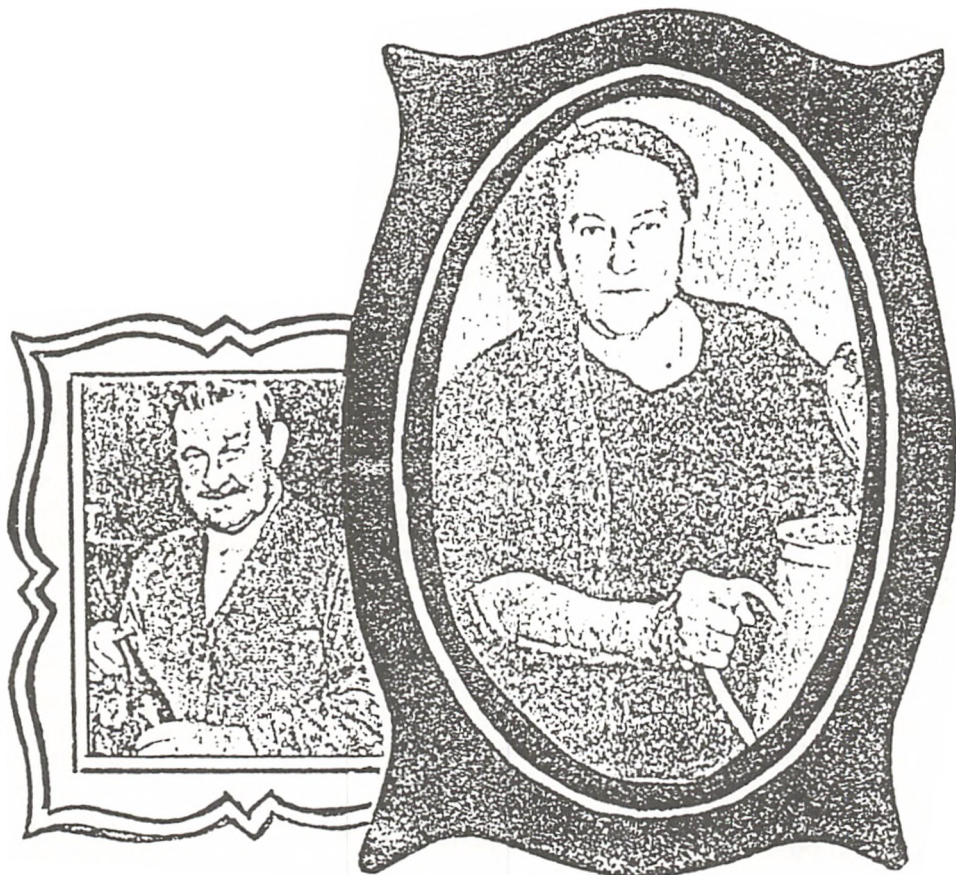
Johanne har sat en dampende kande kaffe, franskrød med tykt smør og en fed wienerbolle på bordet. Helene får sine tre halve og dagens lille snaps. Så folder hun hænderne foran sig og kikker rundt i stuen.

"Jov, de er kommet her gemmem årene, de holder véd, det gør de. Men efterhånden er jo mange døde, mindst halvtreds, tror jeg - og nu sidst min mand. Han var tre og firs, men det er tungt at skilles, når man har levet seksoghalvtreds år sammen. Men igennem dette skal jeg også. De kommer jo her og siger til mig, som de har gjort det så ofte før: "Helene, hvor k a n du"? "Men, ork, - jeg kan tage meget

endnu" siger jeg så...

"Helene, De har haft det sværere i livet end de fleste?"

"Det ved jeg såmænd ikke, der bliver aldrig kastet flere byrder på et menneske, end man kan bære, skal jeg sige dig!"



Jeg er ude fra Vejringe, en fire-fem kilometer her fra Stubbekøbing, og Jørgensen og jeg blev gift, da jeg var nitten, og vi flyttede ind i et lille hus derude. Han var murer. Jeg kom på nabogården og havde tyve køer at malke om dagen.

Jeg fik to øre for hver malkning af en ko, det blev firs øre om dagen plus en krone for at være med at slagte, vaske, brygge og gøre rent. Een krone og firs, det var skam mange penge dengang. Nå, da vi havde penge nok, byggede vi vos et hus i Vejringe selv, og jeg gik stadig på arbejde hos bønderne de næste år, indtil vi blev værtsfolk i en forsamlingsbygning derude. Vi havde det godt, ja, men så skete det med min mand. En dag, da han stod bøjet over sit murerarbejde, rejste han sig for hurtigt og stødte hovedet mod en sparre, sådan en stor bjælke, Det var slemt, han fik en hjerneblødning; og siden var han invalid, han blev aldrig mere stærk nok til at arbejde

Men så en dag, han var inde i Stubbekøbing, hørte han, at "Nielsens Minde" var til salg, og bønderne derude, de ku' li' os, de hjalp os til at købe stedet.

Vi fik en god forrening, og det gik fint for os i fire år.

"Men så kom gælden, Helene"?

"Ja, den gjorde så. Sammen med ni andre kautionerede min mand for en købmand her i byen - for 254.085,00 kroner. Nogen tid efter brændte købmandens butik, og alt hvad der var i den. Så ramlede det hele, og de, der havde kautioneret ramlede med. Syv af dem gik selv i stykker i løbet af et år, så var der kun de tre tilbage, og der blev altså lidt mere end 86.000 kroners gæld til hver".

"De blev slået ud"?

"Nåh... nej, vi kørte videre. det var i 1921, og fra den dag af, det skete, betalte vi hver øre, vi tjente. Jeg gik op i banken en gang om ugen, nogen gange med mere, andre med mindre. Men vi havde jo aldrig penge selv - heller ikke til at købe varer for og sådan! Jeg løb hen og hentede seks bajere, og når jeg havde solgt dem, købte jeg tolv, indtil jeg havde råd til at købe en hel kasse. Men fast, kørte vi jo til sidst. En termin ku' vi ikke klare "Nielsens Minde" skulle sælges ved tvangsauktion. Min mand sagde: "Lad dem bare tage det"! Men det var mig, der måtte op i banken den dag".

Helenes ansigt bliver stille, lyser op - og hun fortsætter:

"Men se, det var altså netop den dag, det store lotteri skulle trækkes. Jeg havde en ottendedel-seddel, men den var ikke fornyet. Fruen, der havde lotterikollektionen, havde lovet at lade min seddel ligge til middag. Nå, så kom gasflæseren, og jeg sagde til ham: "Jeg har ikke betalt fru Høgild, men sedlen ligger til middag". - "Her er pengene, Helene", sagde han, "skynd dig og send en mand op efter sedlen"! Det gjorde jeg så, og jeg havde sedlen i lommen, da jeg gik op ad gaden til banken".

"Der gik en gammel mand og fejede gade, husker jeg. Han så jo nok, at jeg snusede lidt og gråd lidt, men han sagde ingenting, og jeg fik da også tørret øjnene, inden jeg gik ind i banken. De ville ikke give mig udsættelse, men skulle have de 785 kr. samme dag. "Så tag det da", sagde jeg, "Hjælp mig da, Gud, at jeg kan beholde mit hjem" gråd jeg, da jeg gik ned ad trappen. Men da jeg var på vej væk fra banken, kom den gamle mand svingende med kosten hen imod mig. "Du skal ikke græde mere, Helene, for nummeret er kommet ud! I har vundet den store gevinst!" Den var på 15.000 kr., det vil sige, at der var 1.800 kr. til hver. De andre, der havde vundet, var lige så fattige som jeg. Så jeg skyndte mig ind til en af dem, og han faldt mig om halsen og kyssede mig. "Kys bare væk", sagde jeg. "Jeg skal op i banken". "Hvad vil De nu", spurgte de mig deroppe. "Betale terminen", sagde jeg"!

Helene lyser op - og ser derpå hemmelighedsfuld ud.

"Ja, jeg kan godt fortælle det. Tænk et halvt år efter kom min nye seddel ud i juni med 500 kroner og i november med 1.000 kroner.

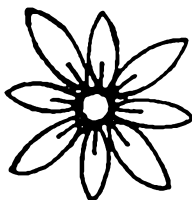
Den aften stegte jeg både duer og ål, kan du tro, og jeg pakkede en ordentlig ma'pose, da de tog til København for at hente pengene. De behøvede jo inte at vide noget om den gevinst hernede, vel? Men jeg betalte li'så stille mere af på gælden"!

"Bliver De aldrig træt, Helene, De er snart seks og halvfjerds"?

"Rask er jeg da, og som jeg siger, jeg kan tage meget endnu. Det kniber lidt med benene ganske vist, men jeg går da selv og smører smørrebrødet og laver kaffen. Og så har

jeg den trofaste og dygtige Johanne - fru Olsen - hun har været her i nitten år. Og Hans Peter, som har været hos os i sytten ... Jo, det går, selv om jeg nu er alene tilbage. Af og til kommer der jo også en og skal trøstes. Livet kan være svært. Trøst er altid godt, men man skal aldrig dømme, det siger jeg altid, selv om nogen gør forkert, for vi har f e j l e r alle sammen!

"Men ved du hvad", siger Helene, "jeg skal ud og lave vos en kande kaffe, og nu kommer nok snart redaktøren og politierne og skal have frokost".. Der skal steges ål til fiskernes frokost. Kommer de selv med ålene, får de en kande kaffe i bytte - eller både kaffe og fire halve hjemmesmurte for halvanden krone. - Helene er ikke smålig, hun skylder ikke nogen noget mere. Heller ikke skattevæsenet. Hver dag stavrer Helene over på kammerkontoret over middag og lægger sin femmer på bordet. Dette; "Ikke skyldte nogen noget" som hun altid har efterlevet.



Når opgørelse skulle ske over den årlige fastelavnsauktion på Nielsens Minde, fandtes der købere i auktionsbogen, benævnt bare som: Piccoloen, Overtjeneren, Hans Peter, eller Rasmussen! Bag alle disse betegnelser skjulte sig Helenes tro svend og hjælper Hans Peter Rasmussen. Når ting ikke var blevet solgt og for at hjælpe lidt på folks bydelyst - eller hvis en kasse med "forskelligt" indeholdt en lille sjov, gammel ting - blev der givet hammerslag til Hans Peter - og siden betalte sagfører Sørensen for disse ting - og lod dem gå med på næste auktion!



LIDT OM BYBILLEDET I TIDENS LØB

Georg W. Nyholm, der var arkivets leder i de første år, en værdsat medarbejder og meget afholdt af alle, han kom i forbindelse med, holdt for Stubbekøbing og Maglebrænde Husholdningsforeninger et foredrag, hvor han blandt andet kom ind på Stubbekøbings gader og hvordan byen ændredes fra tidligere til nu. Vi benytter lidt af dette stof og vil senere forsøge at uddybe emnet, så man får lidt indsigt i, hvordan Stubbekøbing så ud i helt gammel tid, hvad gaderne hed dengang, og hvad der helt er forsvundet.

I 1700-tallet havde der i byen raset tre store brande, den sidste få år før 1800, hvor hele nordsiden af Vester-gade fra Strandstræde (den nuværende Havnegade) til Apotker-stræde blev lagt øde, når lige undtages Hans Borgs Gaard (den nuværende Trojels gård), der var det eneste stenhus på denne strækning.

Mange tomter fra disse brande var selvfølgelig forlængst bebygget igen før midten af 1700-tallet, således blandt andet Wiborgs Gaard (senere kaldet Det Gamle Freys Hotel eller Fortunen). Nær herved lå også Kehlets Gaard. Kammerherre Kehlet var kongelig forvalter over Stubbekøbing distriktet, og han købte Stangerup Gods ved krongodsauktionen i 1766. Kehlets Gaard kendes senere under navnet Jægergaarden og Stampes Magasin. - Det er til minde om kammerherre Kehlet, at hans gode ven Hans Borg satte den lille marmortavle over sin port: EN DØD VENS ÆRESMINDE 1768 - den sidder der endnu: på Trojels

Gaards gule mur (advokat Wiuffs ejendom i Vestergade).

Ud mod Bagerstræde lå Agentens Vænge. Bagergade, eller tidligere Bagerstræde, blev tidligere kaldt Giødestræde og Jødestræde. Den blev opkaldt efter Lars Bager, hvis rigtige navn var Lars Neble. Han døde i 1796. Han var bager og værts-husholder, kendt som en krakilsk fyr og voldsmand, der hentede sig flere bøder for spil og svir. Denne gade havde i 1700-tallet et noget lavere forløb, vel godt 1½ alen, og gaden oversvømmedes ofte af vandet fra vandhullerne i Vænget, men blev senere, i 1815, omlagt til sit nuværende plan. Da man en gang foretog et større opgravningsarbejde til vand- og gas-ledninger, afdækkede man en række rygsten (egentlig hoppesten), som i gammel tid lå midt i strædet som en slags fortov.



Christoffer Boas, gennem mange år købmand, eller rettere manufakturhandler i Stubbekøbing og kendt af de fleste af den lidt ældre årgang, var lun og vellidt, da han var en venlig og udadventt mand. Han ejede plántagerne ved Kongsnæs og havde til hjælp og pasning dertil Theodor Hansen, der boede ved Søborg, en solid mand med humoristisk sans. De to havde mange disputer om plantagedriften. - Engang hvor der var lagt gift for rotter i frugthusene, havde købmand Boas bemærket, at der godt nok lå nogle døde rotter, men der også set syge rotter. Han udtrykte sin bekymring derover og spurgte, hvad de dog skulle gøre ved det??? - Theodor Hansen svarede ligeså stille: "Jah, jæ ve ænne rejdig - kanksesens vi sku send buj etter dyr-lægen"!!

KONDI TOR NOTTELMANN I STUBBEKØBING

Til Arbejdsgruppen ved Arkivet har fhv. bagermester Knud Dyr-løv Olsen i Sdr. Ørslev, som var i lære og fik svendebrev hos konditor Nottelmann i 1924, fortalt om sin læremester og sit lærested.

Johannes Nottelmann var søn af den Nottelmann, der i sin tid kom fra Stettin og blev svend i konditoriet på Hotel La Plaza i København, hvor han var i nogle år.

Derefter kom han til Stubbekøbing og begyndte sin forretning, nu beliggende Vestergade 6. Dengang var det en meget gammel ejendom, og han begyndte som mester i meget små kår. Senere, nemlig i 1901, blev den gamle ejendom revet ned og en ny stor ejendom opført.

Johannes Nottelmann blev udlært som konditor i La Plaza i Skolegade i København og derpå efter et ophold på konditor-skole i Tyskland kom han hjem til Danmark og overtog forretningen i Stubbekøbing.

Det gamle bageri var i 8 afdelinger, og Dyrlov Olsen fortæller, at kældbageriet var det bedste sted at arbejde. Om morgenen tidligt startede de med wienerbrødet, det var det mest anstrengende; men ivotrigt blev der udført alt konditorarbejde. Allerede kl. 6 gik man i gang og først klokken halv to holdt man den første pause, og senere ved 4-5 tiden igen en pause. Der blev bagt 10-18 store wienerstænger, som skulle afleveres til Helene på "Nielsens Minde". Blev wienerstængerne ikke afleveret til tiden, så kom Helene ellers stillende og skældte ud, så det kunne høres over hele konditoriet!

Derpå blev der lavet kager og lagkage til butikkerne og så kunne man starte på butterdejen. Hver eneste dag skulle der med hånden forfærdiges butterdej af 10 pund mel, et virkeligt stort og drøjt arbejde.

Der blev dagligt lavet mange af de berømte Napoleonskager og "Fedefluer", der var nogle meget fine, små kager. Også is lavede man, dels til salg i forretningen, dels til folk i byen, der skulle have fest. Når isen skulle leveres ud af huset fulgte en fra konditoriet med og "slog isen op" - for det havde kogekoner nu ikke forstand på!

Nottelmann havde også en restauration, hvor folkene

fra bageriet deltog i arbejdet på omgang. De kogte rejer og hummer, lavede rullepølser og spegepølser, rørte mayonaise og kogte skipperlabskovs, slagtede og istandgjorde fjerkræ og vildt. Hele grisehoveder forvandlede til sylte og kviehoveder til forloren skildpadde. Man syltede rødbeder og agurker, lavede leverpostej i store mængder og sågar lavede man både røgede sild og ål.

Når man nåede hen mod 1. november, begyndte marcipan-fremstillingen. Det var altid den ældste lærling, der tog sig af de søde herligheder, og hver dag, lige til man nåede julen var lærlingen travlt optaget med marcipanen. Den gamle Nottelmann stod selv for den afdeling, hvor man fremstillede "Praliné", en fyldt chokolade. To lange borde dækket med glasplader blev benyttet til at stille chokoladen på. Men desuden blev der fremstillet marcipanfigurer og marcipanfrugter af alle slags. (Den senere efterfølger, konditor Hans Hølse Jensen, opbevarede i sin kælder disse marcipan-forme, der var lavet af svovl og med en ramme udenom af gips). Når julen var forbi, havde man brugt ca. 200 kg råmasse, som blev leveret fra Anthon Berg i 25-kg's kasser. Når man betænker, at råmassen blev rørt op med florsukker, er det ikke ringe mængder. vel op mod 3-400 kilo - som Stubbekøbing-borgerne guffede i sig op mod jul.

Om sit svendestykke i 1924 fortæller Dyrlov Olsen, at mester havde givet ham besked på, at han skulle have et sæt rent og pænt arbejdstøj liggende - men ellers fik han intet at vide om, hvornår han skulle til svendeprøven.

Aftenen før fik han besked om, at i morgen kom svendeprøvekommissionen med en seddel, hvorpå der stod noteret alle de ting, han skulle lave i løbet af dagen. Han skulle starte med en halv liter wienerbrødsdej, rullet ud med mejerismør. Dernæst skulle der laves lagkagebunde til "Fedefluer". Lagkagebundene blev af kommissionsmedlemmerne holdt op mod lyset, for at man skulle konstatere, om den vordende svend var i stand til at stryge dejen jævnt ud. Han skulle også overtrække Praliné-chokolade, og overtrukket skulle være fint blankt, og som næste punkt kom is og fromage, i sandhed en længere omgang. Klokkeren var da også 6 aften, inden han var færdig, og han havde end ikke haft tid til at holde middag! Tre skuemestre var til stede, så hele tiden i løbet

af dagen vågede der et par øjne over enhver bevægelse. Men Dyrlov Olsen bestod med glans. Hans svendebrev var med på arkivets udstilling "Værk og Virke i det gamle Stubbekøbing" på biblioteket i april 1983.



MAGISTER MADSEN

Jeg tænker, at alle, der ser overskriften, straks vil vide, at det drejer sig om vores lærer ved Stubbekøbing Skole. Magister Madsen var ansat ved skolen fra vel omkring 1913 og til han døde op mod 1940. For dem, der ikke har haft magister Madsen, bør man nok fortælle lidt om hans baggrund.

Magister Madsen - eller l æ r e r Madsen, som vi kaldte ham - var ungkarl. Han boede lidt udenfor byen i et mindre hus med et stort tilligende, hvor han havde plantet frugttræer til en mindre plantage som han drev samtidigt med, at han passede skolen. Plantagen var beliggende bag ved campingpladsen, hvor nu Guldkyst-området er beliggende. Han havde en enkelt mand til hjælp, men klarede ellers stort set selv både sin husholdning og sin plantage.

Da jeg ikke har fulgt ham på nærmere hold i de hjemlige omgivelser, vil jeg i stedet fortælle, hvordan vi skolebørn oplevede ham.

Udenfor skolen - som en original. Han kom kørende med sit lille hestekøretøj, ofte med en masse tomme frugtkasser på, og så sad han dér, svingede pisken, men såmænd ikke for at snerte de små islændere, der trak vognen, men sådan for et syns skyld, og så kunne man jo altid få de små tapre krikker, - islændere - til at foretage en undvigemanøvre - men trafikken var nu ikke så stor dengang, heller ikke på hovedgaden, hvor jeg for mit indre ser ham komme kørende på vej mod plantagen på vej fra jernbanestationen.

Når nu de her stride unger - som mig! - mødte magisteren på hans stridsvogn! - så blev sådan et par tøser i forvejen enige om, "at nu skal vi hilse på lærer Madsen". - Og så nejede vi dybt for ham! Magisteren smilede huldsaligt fra sit høje stade og nikkede ned til os, og det både med hovedet - og ved et lille elegant vip med pisken. Og når han så var forbi - ja, så grinede vi jo altså!

Magisteren var en intelligent og berejst mand, han havde blandt andet tilbragt nogle år i USA, og det gjorde, at hans "engelske" snarere var amerikansk. Også i Lapland havde han rejst, men også mange andre steder på jordkloden.

Magisterens y d r e svarede vel ikke ganske til,

hvad man sidst i tyverne og fremover anså for et ligefrem "nobelt" ydre! Lad gå, at han i sin plantage rendte rundt med bare ben og ofte med bar overkrop om sommeren, og ellers et par beskidte spidsbukser (ridebukser), det var til at forstå, men hans påklædning i skolen vil jeg gerne prøve at beskrive, så det kan give et lille indtryk af hans fremtoning.

Sommeren indfandt sig, når træskostøvlerne - i parentes bemærket: de med jordklumper og skidt fra plantagen og gade-stalden forsynede undersåtter! - blev udskiftet med læderstøvler, og de kraftige spidsbukser blev ombyttet til et par lettere i sommerudgave i en underlig snavset-meleret blomme-farvet nuance.

Så kom på varme sommerdage stråhatten på, det var den med det sorte bånd om og i facon som husmændenes, ikke den flade, som man benyttede til "samentælling" (ved at spytte på højre hånds tommelfinger og baske den ned i venstre hånds flade og så med højre knytnæve markere, at nu havde man endnu en stråhat i samlingen - nej denne her slags talte man ikke!). - Om halsen havde magisteren en "fisk". Her må til den yngre generation fortælles, at en "fisk" erstattede en skjorte ved kun at være en krave i retning af kinaflip i dag, og at der så var en stump skjortestof, der foran og bagpå markerede en skjorte, og forneden dækkedes den så af vesten. Rundt om halsen havde man dengang en hvid flip, der fastgjordes i nakken med en kraveknap. Magisterens flip var ikke som vanligt af hvidt, stivet stof, den var forfærdiget af gummi!, så kunne den vaskes, når og hvis den trængte - eller man kunne lade være. - Magisteren havde en strikket vest på, også af denne ubestemmelige blomme-farve (de blomster har nu nok været en slags svesker). Der var indstrikket et par lommer i denne vest. Da nu ikke skjorten var inden under, så måtte man markere, at man var en gentleman, og så havde man også manchetter - løsm manchetter - også af gummi - de kunne som ovenfor beskrevet også vaskes. Slips var der sandelig også - jævnfør ens status - og det var et, der var knyttet og med elastik i nakken, så det bekvemt kunne anbringes om gummiflippen. Et par lange, ternede sokker fuldendte billedet. Som pynt en knortekæp.

Se vinteren var jo noget andet. Ganske vist vekslede det ydre ikke meget hvad skjortevæsen og slipsetøj angik, men ellers!

Nu var det en slags kofte af uldent stof, der var det fore-

trukne. Dertil en læderhue med smøg, som sørgede for varme ører. På hænderne bar han disse islandske vanter eller luffer, hvor hver hånd havde to tommelfingre. Det gør, at de kan bruges på begge hænder, og man behøver altså ikke at spilde tid med at se, om man nu fik den rigtige på den rigtige hånd.

Magisteren var vel af højde en meter og halvfjerds. Han var meget blank på issen, han blev maskinklippet ved tindingerne, de korte rester var hvide. Bag ved lidt plirrende øjelåg sad et par lyseblå barneøjne, dels talte de om naivitet, dels om en vis form for snuhed. Der var ikke noget ondt i magisteren, men man kunne naturligvis drive ham til vanvid! - Under hans almindelige danske klumpnase hang et halvbedrøret lidt falmet lyserødt overskæg. Det var gerne for langt, så det baskede ned om læberne. Han havde lidt knoklede arme og hænder - men var ellers ganske almindelig!

Mon jeg nu ikke har formået at bibringe mine læsere et ganske godt billede af vores lærer?

Selv har jeg kun haft ham i engelsk og tysk, enkelte år dog i geografi, men også i andre fag underviste han, bl.a. dansk. Han levede ligesom i en anden verden, en længst glemt verden. Der blev sagt om ham, at han havde været forlovet med en fin dame fra København, og at han af og til besøgte hende. Når han var set drage af med bussen for senere at skifte til toget i Nr. Alslev, var han set iklædt nydeligt tøj, let grønt af ælde og i snit ganske vist. En påstod endda at have set ham med ledsagerske i Tivoli!

Til eksamen, når der var fremmede censorer tilstede, var påklædningen tillempet og i hvert fald støvlerne udskiftet med sko, og om sommeren, når skoleudflugten førte samtlige elever til Nysted, var han også, om ikke klædt på til lejligheden, så dog "vikset" en smule - og i lærredsbukser (også i spidsbuksestilen).

Og undervisningen? Ja, evnerne havde han, ingen tvivl om det, men han magtede ikke at undervise børnene - eller snarere - de (vi) kørte med ham. Når vi en dag var enige om, at vi ikke gad have geografi, tiggede vi med smeltende røst om at høre om Lapland, og når han rørt over vores interesse begyndte at fortælle, endte det gerne med, at en elev med uskyldig mine spurgte, om de også havde geder dér?? - og så var han naturligvis klar over, at vi gjorde grin med ham, og så skulle vi omgående slå op i geografibøgerne!

At have både tysk og engelsk samme dag var et himmerige, især da, hvis disse to timer faldt lige efter hinanden. Til gengæld forslæbte man sig næsten, for i tasken var stoppet et hav af muligheder for underholdning: påklædningsdukker, farver, et par spændende skoleblade, glansbilleder til at bytte i en "kassebog", og når så timen var i gang, og der var afhøring af lektien fra dagen før, gik man i gang. Når ens navn så blev råbt op, anede man naturligvis ikke, hvor på siden man befandt sig lige nu, og en ivrig hvisken tog fat, og da magisteren ikke hørte så vældig godt, kunne det siges ret højt. Og fandt man det ikke, pegede magisteren på den for-mastelige og spurgte: "Sig mig engang - følger du ikke m e d"? Og det betød så, at man skulle sidde over. - Når man altså ikke, som jeg, havde den særlige evne at kunne lukke næsens bageste del, så man med stærkt nasal stemme kunne sige: "Ih,.... hr. Madsen, jeg ern anså så forkønet... at det er næsten synn at næse det engenske sprog"! - og det forstod magisteren alt om, det kønne engelske sprog skulle ikke maltrakteres på den måde, og så måtte en anden på den!

At sidde over hos magisteren var noget helt specielt. De andre lærere på skolen benyttede sjældent denne form for afstraffelse, da det enten medførte, at de selv skulle blive en time ekstra efter skoletid, eller at synderen skulle sidde og blomstre i et hjørne i en "fremmed" skoleklasse. Men magisteren havde i sin førnævnte strikkede jakke som sagt et par lommer, og i den ene befandt sig dagens kalenderblad fra blokkalenderen derhjemme og samtidigt en meget lille blyantstump, og på denne seddel blev man så noteret op, og nu skulle man tro, at d e t kunne få eleverne til at tænke sig om og opføre sig ordentligt, men det var i grunden ikke nogen stor trusel! Sagen var, at listen indeholdt 10-12 stykker fordelt på samtlige klasser, og på et tidspunkt fandt vi ud af, når vi sad dér som den eneste klasse i hele skolen, lørdag eftermiddag, at n i d s t i r r e magisteren. Samtlige par øjne fulgte ham, hvor han gik og stod, når han tog avisen op, bagsiden af avisen blev studeret med omhu, mens han læste - og det kunne han til sidst ikke bære! "Sig mig engang, har I slet ingenting for, som I skal læse på til på mandag"? Joh, mumlede vi så, det havde vi jo nok. - Hvorefter vi trak taskerne frem, hentede morskabsbøgerne frem (jeg husker tydeligt engang, hvor jeg havde ønsket at blive noteret,

for jeg skulle gerne have ro til at læse "Niam-Niams fanger", en spændende bog fra Afrika, som jeg havde nolet fra min bror) - Så havde man jo også været forsynlig at sikre sig et lille lager af slik, som man åbenlyst anbragte foroven på bordet, - og så kastede alle sig ud i læsningens lyksaligheder, gnaskende ... mens magisteren åndede lettet op og gik rundt i klassen uden at skele til, hvad vi læste!

I klassen havde vi en dreng, der ikke var så forfærdelig stor. Han havde de uskyldigste ansigtstræk, men der var glimt i øjet. Vi fandt på at anbringe de store linealer, passere og vinkelmåleren af træ. Det brugtes til at tegne efter på tavlen, når geometriens snirklede kroge skulle åbenbares for os. Disse tingester anbragte vi på et skab ved siden af tavlen. Den ene tavle sad fast på væggen, mens den anden foran kunne gå på lodder og trisser og skubbes op og ned. På skabet stilledes også alle skolebøger og andre forhåndenværende genstande, alt sådan, at det lige netop s t o d, men heller ikke mere. Det mindste ryk ville fremkalde en lavine! Nu sørgede denne elev for at være så tilpas fræk eller næsvis, at han blev stillet op foran os andre med sin bog vendt imod os, det skulle være en straf, altså! Han lempede sig nu hen til tavlen, og når han trak ganske lidt i tovet til den yderste tavle, så gik hjulet rundt helt oppe under loftet - og på det ene hjul anbragte vi den lange, gule stang, som man benyttede til at hente billeder ned fra væggen til undervisningsbrug. Der var nemlig en lille bøjet ståltråd i den øverste ende, så den kunne snildt hænges på hjulet. - Jeg behøver vist ikke at sætte fantasien i sving hos mine læsere? - Stangen raslede ned, væltede alt på skabet med et vældigt rabalder, og da magisteren plejede at anbringe sin stol ved siden af katederet, lå lidt efter alle disse bøger og tegne-remedier rundt om ham - men aldrig over ham, sådan noget gjorde man trods alt ikke! Han blev naturligvis rasende, og vi fik et større møgfald, men vi fór naturligvis alle hen og bragte ting på plads!!! - og så var det glemt - og en væsentlig del af timen forløbet.

Andre gange optrådte en af drengene, så han skulle have af spanskrøret - det var rygstykkerne, det skulle gå ud over. Men knægtene vidste alt om det, og derfor var de små atlas fornuftigvis anbragt under trøjen! Så hylede og jamrede den udsatte sig, så magisteren ret hurtigt fik medlidenhed -

ja, jeg véd een fra min storebrors klasse, der fik en større omgang klø. Eleven lagde sig "stille hen" efter at have skreget op, og de andre elever påstod, at han var skam be-svimet!! Så blev magisteren virkelig bekymret og beordrede en spand vand hentet hos pedel Bille, men lige som vandet skulle kastes i hovedet på synderen, vågnede denne op, hvad der fremgik af et forsigtigt åbnet øje!

Selv har jeg mangan sommerdag nydt tilværelsen på skolens boldplads, hvor skolens nye bygninger er opført. Når man forstod at graduere sin opførsel, kunne man enten som før nævnt blive anbragt oppe foran klassens åsyn, få af spanskrøret (det gjaldt kun for drengene) få et gok med en knoklet finger i issen - hvad der gjorde sørens ondt! - og som det værste (set med magisterens øjne!) blive sat uden for døren til spot og spé! Men man var forsynlig og tog en pose med, indeholdende f.eks. stikkelsbær, ærter, kirsebær - eller hvad sommeren lige nu kunne byde på. Når man så var vel udenfor døren med vilde trusler fra magisteren i nakken, havde man posen og en god bog anbragt udenfor og gik om og lagde sig på boldpladsen og havde det skønt, til klokken ringede ud.

Havde nogen fødselsdag, bekendtgjorde man det højt og straks, når magisteren trådte ind. Klassen fik så lov at få læst højt, mens magisteren satte sig til at sove. Men k u n om nisser og trolde! Uanset alderen! De store klasser var frække nok til at sende kurér ud ad vinduet og hen til bager Jacobsen for at hente flødeboller til hele klassen!

Vi lærte også at té os! Gabte vi inderligt, fik vi at vide, idet magisteren med to fingeren hen over munden og skægget demonstrerede hvordan, at man h o l d t sig for munden.

Skolegårdens småsten var velegnet til at medbringe i klassen. Pigerne sad så og droppede den ene sten efter den anden i magisterens vide træskostøvler, når han gik op og ned mellem rækkerne, mens der blev læst op af lektierne. Det skete naturligvis, at man ikke var vaks nok og stod for af-sløring!

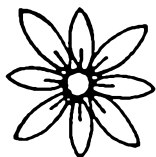
En dag havde Ellen hovedpine, det var varmt, og vi var i øverste etage, et værelse med skråvægge og solen stående på. Vi fortalte om hovedpinen til magisteren, der var fuld

åf medfølelse!

"Nåh, Ellen, nu skal du se, vi lægger noget koldt på din pande"! Hvorpå han hentede sin bredbladede beskærerkniv frem fra lommen og lagde den på Ellens pande. Kniven benyttedes også til i timerne at rense negle - eller til at skrabe lidt skidtkage af støvlerne med. Ellens ansigtsudtryk står tydeligt for mig endnu! fyldt med væmmelse - hun gav et halvkvalt skrig fra sig og fór ud - over på toilettet og kastede op! Nu netop Ellen, der var enebarn og kommet sent i skole, og som havde boet langt ude på landet!

Behøver jeg at sige, at vi ikke var eksperter hverken i engelsk eller tysk? Stakkels, stakkels fru Therkildsen, der måtte overtage os et halvt år før realeksamen, vi havde på det tidspunkt aldrig skrevet en tysk stil! Hun sled som et bæst med os også i sin fritid, og opnå et g+ til eksamen må siges at være en bedrift, vi stod nemlig alle til et rundt 0!

Længere tilbage ligger det trods alt ikke, at der fandtes spændende lærere! Originaler? Tjah, men alligevel mennesker, man husker, fordi de var anderledes og turde være det.



Er du opvokset i Stubbekøbing? Hvorhen gik dine skoleudflugter så? Hørte du også til de uheldige årgange, som har besøgt Nysted år efter år efter.... - joh, sagen var den, at overlæreren i Stubbekøbing var ven med overlæreren i Nysted! - jeg har senere truffet Nysted-borgere, der ikke elskede Stubbekøbing! Hvorfor? - åh, såmænd fordi deres årlige skoleudflugt gik til Stubbekøbing.....!



KONGELIGT BESØG I STUBBEKØBING

Før 1839 havde byen i århundreder klaret sig uden havn. Den havde nemlig en god red, og mod øst i læ af Kongsnæs var nedrammet en række pæle, hvor de i byen hjemmehørende både var fortøjede, og enkelte udenbys mænd, som for eksempel general Classen, havde også pæl her. Man klarede lastning og losning med pramme eller lossebroer, og der udskibedes dog omkring 30-40.000 tdr. korn årligt.

Men i 1839 fik man bygget en lang anlægsmole, der endte med et brohoved. Der blev arbejdet videre med bygningen af en rigtig havn, og man var så glade for det første skridt, at man sendte en deputation til hovedstaden og lod forespørge, om man kunne forvente et kongeligt besøg.

Og virkelig! I 1843, da man næsten var klar med den første egentlige havn, kom den 20. juli Christian VIII sejlende,

og kronprinsen, den senere kong Frederik VII, kom også i sin lystyacht. Der blev rigtigt festet og holdt taler. På havnen var rejst et bespisningstelt og udlagt dansegulv, og en af byens beværtere sørgede for bespisningen. Der affyredes "bekomst-salut" med kanonerne. Disse gamle salutkanoner, der har været under hammeren engang på Nielsens Minde, findes forøvrigt nu i byens varetægt.

Frederik VII, som jo altså var med ved denne lejlighed, har senere været en flittig gæst her på Østfalster. Således var han engang en tur i skovene nord for Hesnæs, og her opdagede han "Ørnehøj". Den skulle selvfølgelig udgraves, interesseret som Frederik VII jo var i oldtidsminder. For at udgravning kunne ske, måtte skovarbejderne først rydde en del træer. Senere lå disse fældede træer uden at være blevet færdigskovet i lang tid og en kold vinter forsvandt de ganske! Tyveriet anmeldtes, og da alle jo selvfølgelig godt vidste, hvor det var, de havde fået brænde fra, idømtes en kollektiv bod. Denne blev betalt over en årrække og gik under navnet; Krónprinsens Bod. - Da Frederik VII døde under et besøg i Glücksted havde byens borgere lejlighed til at ære ham, idet skibet som bragte hans hære hjem til hovedstaden passerede gennem Grønsund den 1. december 1863. Under passagen hilstes båren med klokkeringning og minutskud, flagning på halv stang og alle borgerne stod tavse med blottede hoveder nede på havnen.

I 1870 på Grundlovsdagen hædredes Frederik VII endnu en gang her i byen ved afsløringen af hans buste på Torvet. Der var store fester i byen i anledning af afsløringen, og adskillige værtshuse averterede med bespisning. - Nu henlever buste iøvrigt en trist tilværelse, hvis man har lov at udtrykke det sådan! Den står opstillet på en plæne ved Gl. Landevej. Måske var det en idé engang igen at få den opstillet på Torvet på sin oprindelige plads, skuende mod rådhuset, der bærer hans navnetræk, og fremover være med til at minde det til enhver tid siddende styre om grundloven, den lov på hvilken vort demokrati hviler.

NORET I STUBBEKØBING

Når folk står på idrætsanlægget øst for Stubbekøbing og overværer en fodboldkamp, tænker de næppe på, at hele området for ikke så forfærdelig mange år siden var et nor! Og randen rundt om noret ind mod Stubbekøbing by var losseplads.

Noret blev om vinteren benyttet til skøjtebane. Vandet strakte sig fra arealet kort bag husene ved Grønnegade og næsten hen til den lille boldbane langs Fribrødreåen og fra slusen i nord til landevejen mod Ore i syd. Det skete, at isen på Noret ikke duede til skjøteløb, så benyttede børnene i stedet Tyreholmen. Dér var enkelte steder, hvor man skulle passe på - for der var bundløst!!! Dette bundløst gav næsten et sug i mellemgulvet! Og fik én til at søge forsigtigt hen i nærheden af det farlige sted!

Engang følte vi børn også, at Noret, som jo ikke var så dybt og næstendels bestod af mudret vand, også var et meget farligt sted! Sagen er, at det havde været tøvejr, og selv om isflagen var ret tyk, var isen alligevel begyndt at blive blød i kanten, i hvert fald ind mod landevejen. Fra vandoverfladen gik en ret stejl skrænt op til landevejen. Andre steder end netop mod syd kunne man ikke rigtigt komme væk fra isen.

Efter at have løbet på skjøter i nogle timer, opdagede vi, at den bløde is var blevet til åbent vand. Et par stykker var vandret i land med gummistøvler på, men med feltlæderstøvler lod det sig ikke længere gøre! Nu samledes de fleste børn om stedet, hvor vi skulle op. Mange forsøgte at komme i land, men isen blev mere og mere ødelagt i kanten, og nu var der pludselig langt over til jordstykket ved landevejen.

Gode råd var ved at være dyre. Man anede pludselig en vis farlighed ved foretagendet, som om man var strandet på en øde isflage, - ja, det var næsten Peary selv, der skulle undsættes! Nogle børn begyndte at tude! - Men så kom et lyst hoved i tanke om, at købmand Hemming Nielsens datter fra Møllegade jo var med ude på flagen. En tilskuer på det sikre og faste land blev sendt hen til købmand Nielsen om snarest at undsætte sin datter!! -

Ganske rigtigt. Der gik ikke lang tid, så kom Hemming

Nielsen stillende med en lang stige, der blev lagt fra jorden og ud på isen og man gik ikke, kravlede heller ikke, næh, man m a v e d e sig frem - overbevist om ikke af sin sjæls - så dog af sin krops - måske særligt sin bagdels! - frelse.

Det er nok ikke så meget farligheden, som følelsen af dens nærvær, der huskes bagefter.



ET FORNEMT LYSTHUS

Agent A.L. Benzons oldefar var beslægtet med familien Montros og havde overtaget deres gård, en grå to stokværk høj bygning, beliggende på Torvets nordside, altså næsten der, hvor rådhuset nu ligger.

Agenten boede dog privat i Ditlev Staals gaard, hvor nu farvehandler H.O. Christiansen bor.

I året 1852 lod han møllebygger A.C. Rasmussen opføre et lille ottekantet, kinesisk inspireret lysthus i haven ned mod Dosseringen.

Den ottekantede facon er måske inspireret af det nedrevne lygtetårn fra kirken, og især set indefra er dette lille lysthus særdeles charmerende.

Da maler Lund i sin tid fraselgte den nordligste del af grunden (nu en del af pastor Miskovs have) blev lysthuset flyttet mod syd og står således i farvehandlerens have og er smukt restaureret.

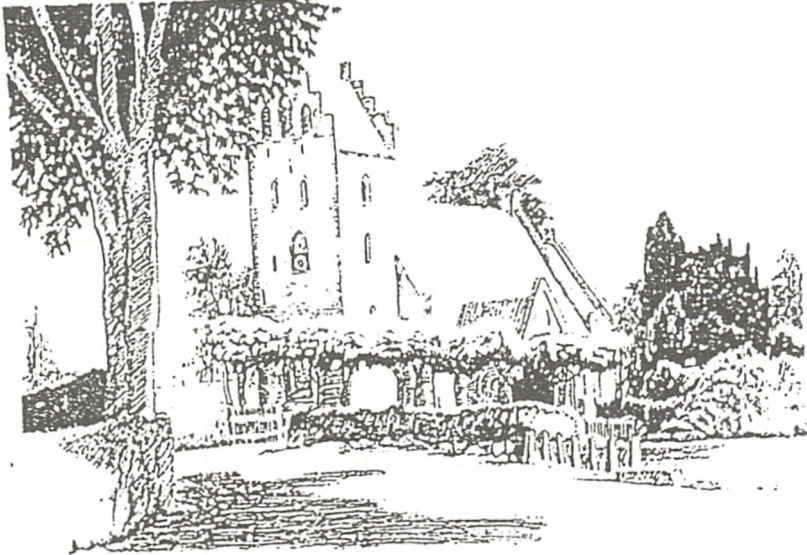


STAMPEN I STUBBEKØBING

Det Classenske Fideicommiss ejede jord helt ind til byen ved Møllestræde og Tyreholmen. Og her lige på dette hjørne, på Fideicommisset's yderste område lå Stampen. Det var en gammel vandmølle, forlængst ude af drift på grund af ælde og på grund af vandmangel. Her på dette sted har der været mølledrift i adskillige hundrede år. Således har dronning Sophie i den tid, hun havde øerne her som livgeding, ført megen korrespondance med sin lensmand om forholdene på denne mølle. Hvad er så en stampemølle? Ja, som oftest en vandmølle, der foruden at kunne male korn også var forsynet med et stampeværk, som anvendtes til at blødgøre fibrene i det nyvævede, stive vadmelsstof. Når det oftest var vandmøller, der forsynedes med stampeværk, skyldtes det, at akselen fra vandhjulet direkte kunne trække en vandretliggende knastaksel i møllehusets nederste etage. Denne knastaksel drev 6 lodretstående egestolper op og ned i stenrug, hvor de så stampe på stoffet, der kom i trugene direkte fra kogning i gruekedlen.

Dette arbejde medførte en gruelig støj, så derfor lå en sådan virksomhed uden for byområdet. Ved Den Gamle By i Århus, i det anlæg kaldet Botanisk Have, ligger en sådan stampe, en vandmølle fra Svanninge på Fyn, som blev flyttet dertil og genindviet for omkring 15 år siden. Her kan enhver selv konstatere larmen, når stampen ved særlige lejligheder sættes i drift. Den kan høres langt udenfor Den Gamle Bys område.

Den gamle stampe her hos os havde som sagt i mange år været ude af drift og i en årrække været anvendt som bopæl for en gammel pensioneret toldembedsmand ved navn Friedstedt. Han var veteran fra Napoleonskrigene og en god fortæller, der altid kunne underholde skoleungdommen med krigsberetninger. Fideicommisset havde besluttet at opføre et nyt mølleanlæg ved det gravede udløb for Fribrødreåen. Ved nedbrydelsen af den gamle møllebygning, som foretoges af møllebygger A.C. Rasmussen, forsvandt den egentlige møllebygning, og i stedet opførtes i 1842 en beboelsesbygning for tre familier. Det er den, der i daglig tale gik under navnet "Den Gamle Stampe" og som fjernedes i 30'erne. Da landevejen gik tæt forbi den gamle stampe, blev der udført en vandstandsregulering ved to kampestensvanger med en træbro over, således at vandstanden ved et stigbord reguleredes syd for vejen. Desuden blev der opsat et jernrækværk med rå, udflækkede kampestenssøjler langs vejen mellem den nye stampe og Møllestræde. Ved vejregulering i de senere år gik det desværre ud over det idylliske hus, idet en gangbro er placeret meget tæt på bygningen. "Stampen" er nu privat bolig og det smukt beliggende lysthus i haven rummer nu "Folketidende" Stubbekøbing-redaktion.



PINSEMØDERNE I SDR. KIRKEBY

I Folketidende fra 27. marts 1923 var en lille beretning af Peter Slente fra et møde holdt i Sdr. Kirkeby i et nyt forsamlingshus i kommunen, hvor Slente holdt et foredrag om gamle dages pinsemøder. Her skal gengives lidt af indholdet.

Det var i 1860'erne, fra den tid, da højskolebevægelsen begyndte, at nogle mænd her fra Sydfalster, som havde været på Hindholm Højskole, oprettede den i sin tid bekendte "Sydfalsters Læseforening". Det fortælles, at Rasmus Poulsen sammen med bl.a. Christoffer Olsen, Sdr. Vedby, og flere mænd fra kommunen: Hans Henrik Dyrløv, Sdr. Alslev, Hans Boesen, Sdr. Kirkeby og Anders Olsen, Egebjerg, var initiativtagere.

Man ikke alene læste bøger, man drøftede også bøgernes indhold og forfattere og spørgsmål, der var oppe i tiden. Der gik en tid med disse møder, men man var ikke tilfreds med forholdene, der var ingen steder, man kunne få plads nok, og de unge ville gerne have, at mange flere skulle deltage i møderne som tilhørere - begejstringen var stor - og således

opstod tanken om et større offentligt møde. Efter lange og vidtløftige forhandlinger med hører Block, hvor denne fremsatte mange betænkkeligheder, blev resultatet, at Block byggede salen på den betingelse, at man sikrede ham en årlig leje af 60-70 kr.

Nu havde man det nødvendige lokale, og den 7. juni 1870 kunne man holde et meget velbesøgt pinsemøde, hvis hensigt var at fremme folkeoplysningen og fædrelandskærligheden i disse bevægede tider samt at dygtiggøre folk i al god gerning - til folkets gavn og fædrelandets hæder. Efter åbningstalen talte højskoleforstander Nielsen om "Danskheden og Fædrelandskærligheden" og Bojsen om "Folkeoplysningen". Bagefter var der diskussion.

Disse møder fortsattes så i 30 år, men navnlig i 70erne havde de deres store betydning og afholdtes altid 3. pinseudag; et år var der så mange deltagere, at man måtte henlægge mødet til præstens have.

Der var en fest og glans over disse møder, man glædede sig til dem hele året, og befolkningen i Sdr. Kirkeby udviste en overordentlig gæstfrihed mod deltagerne og beværtede dem ofte med mad og kaffe - jo, der var fest over byen den dag, gårdene var fyldt af vogne og heste langvejs fra - både fra Skelby, Gedesby og helt fra Orehoved og fra Lolland.

Møderne havde størst betydning i 70erne. I 80erne under den daværende store politiske kamp tabte interessen for møderne sig en del og i slutningen af 80erne hørte de helt op. Ungdomsforeningen, som blev dannet i 1890, tog straks pinsemøderne op, og det gik godt i mange år, indtil århundredsskiftet, da de helt ophørte.

OLDERMANDSGILDE I NR. ØRSLEV

En smagsprøve på, hvordan et oldermandsgilde forløb 1933.

Når man læser nedenstående, må man ikke tro, at det var en samling af forspiste bønder, der var kommet sammen kun for at spise og drikke. Det var veloplyste landmænd de fleste. De havde foruden deres landbrugsuddannelse også været på højskole (Hindhølm. og nogle på Askov).

Adskillige havde deres meningers mod til at gå kraftigt ind i debatten om tidens spørgsmål, som rørte sig dengang. Man nøjedes ikke som nu med kun at drøfte økonomi. Nej der blev virkelig snakket om kulturelle spørgsmål som kirke, skole og selvfølgelig nationale spørgsmål og naturligvis også om kommunale anliggender, - jo det var interessant for en nybegynder at høre, for der blev gået hårdt til den, sådan hen på de små timer!

Oldermandsgildet blev holdt den 11. november kl. 5. Alle gæsterne var personligt inviteret af oldermanden 14 dage før. Det kostede 1 kr. at komme for sent, hvilket var af hensyn til køkkenet, hvor husmoderen og hendes hjælper stod for den dejlige madservering.

Alle mødte op i deres fineste mørke tøj. Oldermanden blæste i hornet, og så kunne man gå til bords. Der blev altid serveret gåsesteg plus en ombæring af okse eller grisekød. Men jeg husker, at i året 1934 havde man fundet ud af, at man godt kunne begynde med spegesild og snaps. - Om det var hensyn til silden eller snapsen ved jeg ikke! Efter stegen fulgte osteanretning (med snaps). Derefter kom desserten, dengang altid bestående af en slags fast æblekage med gelé. Desserten blev skyllet ned med et par glas portvin. Efter en tiltrængt gårdtur, blev man bænket ved småborde, hvor der blev serveret ekstra stærk mokka plus cognac og likør. Under kaffen af lagde oldermanden beretning og oplæste regnskabet over grus- og kalkgrav. Regnskab og beretning blev underskrevet af alle medlemmerne i lauget. Der blev valgt tilforordnede, og eventuelt nye medlemmer blev godkendt og indført i protokollen.

Dermed var det højtidelige overstået, og man fordelte sig i smågrupper for at spille kort. Kl. ca. 22.30 kom husmoderen og meddelte, at nu var kaffebordet dækket. Der var

mange slags hjemmebagt brød, klejner og store lagkager. Det var lige ved at være drøjt, men igennem kom vi da.

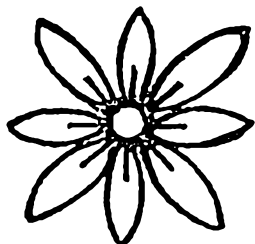
Det siger sig selv, at der skulle godt med øl eller punch til at holde alt det fede og søde nede med, men det fik vi også. Det var lidt af en forbrydelse, hvis nogen holdt op med at spille kort før kl. 1.30.

Kl. 2 var der så det helt store, ja eventyrlige frokostbord dækket. Det skulle ses, det kan næsten ikke beskrives. Dengang var der ikke fryserer og køleskab, og det var lige i slagtetiden. Bordet bugnede af skinke, rullepølse, som var skåret for i den ene ende, postejer og masser af afskåret pålæg, og midt på bordet stod en stor lun, lysebrun and, som var beviklet med sølvpapir om lårene, og på brystet var der plantet et fint lille dannebrogslag! Det var et syn for gude

Vi startede atter med sild og snaps, og værsgod at tage jer af bordets glæder (det siger sig selv, at diskussionslysten var ret god). Der blev sluttet af med kaffe eller the!

Hvornår vi gik hjem? Det seneste, jeg har prøvet, var at komme hjem, fodre hestene, skifte tøj, spænde for roevognen og være på fabrikken kl. 6!

Se, det var en rigtig beretning fra den nuværende oldermann for Nr. Ørslev Bylaug, Holger Hansen.



STUDIER OVER LOLLAND-FALSTERS NATIONALRET

En del uden-ø's danskere har gennem årene stiftet bekendtskab med Lolland-Falsters nationalspise: kogt, saltet sild.

Men der er næppe mere end een, der efter den første indtagelse af denne spise har været i stand til at nedskrive sine "erindringer" efter mødet med "krabaten". Jeg læste en pudsig artikel i Nakskov Skibsværfts kvartalsskrift, som jeg tillader mig at gengive:

Som bekendt har hver landsdel sine kulinariske specialiteter, og i den del af riget, der kaldes Lolland-Falster er det kog-sild, der hos flertallet af den øvrige befolkning absolut ikke betragtes som nogen lækkerbissen.

Sild er godt - siges det - og det vil jeg gerne vedgå, havd enten det så er friske, stegte sild, røgede sild, eller sild i dåser på mange hundrede forskellige måder - men kog-sild, ja, hvad er egentlig kog-sild?

Jo, se det begynder med en ganske almindelig god dansk sild, som uden varsel bliver puttet ned i en trætønde sammen med en uforholdsmæssig stor mængde salt. Når silden har ligget i tønden i et års tid og er blevet tynd og skrumpen og gnistrende, hvinende, trekvart salt, - ja så begynder forestillingen.

Sådan ud på de små timer er der pludselig en, der bare hvisker ordet: Kog-sild. - Og straks lyser begejstret vanvid ud af øjnene på alle de indfødte - de stormer ud til trætønden. Manden i huset smøger skjortæærmerne op og jager hånden ned i denne trætønde, og op hiver han den ene sild mere salt og stiv end den anden.

Som glubende ulve kaster kvinderne sig over de stakkels sild, flår hovedet ad, altså sildens, skyller dem i vand og ned med dem i en gryde. Nogen tid efter breder en ubeskrivelig stank sig over hele huset, medens mundvandet løber de indfødte ned af halsen. De til ceremonien hørende ingredienser fremskaffes - hovedsageligt bestående af brændevin. Så bæres gryden ind, og spisningen begynder - den varme kogte sild fiskes op af gryden, placeres på en tallerken, og så begynder festmåltidet!

Alene lugten - bare lugten! får appetitten til at forsvinde, men i selskab med folk, der faktisk udfører et religiøst ritual, skal man være forsigtig - altså prøver man forsigtigt at skrabe skind og ben væk, og i løbet af et øjeblik har man fået rodet det hele sammen til det mest uappetitive sammensurium, der tænkes kan.

Hvad det smager af? - ene og alene af salt, - noget meget, meget, meget salt. Det føles som om svælget bliver gloende - og man rækker ud efter det nærmest stående drikkelige - som naturligvis er brændevin. Det i forvejen sønderflængede svælg snører sig øjeblikkelig sammen ved brændevinens tilstedeværelse, og resultatet er, at en cocktail af sild, salt og brændevin trænger sig vej ned i luftrøret, hvorefter jeg vågner af bevidstløsheden ved, at en falstring tæver mig på ryggen, medens en anden hælder en kop brændevin ned i halsen på mig. Stemningen stiger til uanede højder - og til trods for, at jeg kun har formået at presse ca. halvdelen af en sild ned, er tørsten blevet vækket på den mest brutale måde - så jeg forstår godt, at manden i huset hentede hele ølkassen på en gang i stedet for at rende med et par håndfulde bajere ad gangen.

Ved hjemkomsten forsøgte jeg at slukke efter med vand - sådan almindeligt vand fra vandrørene - men det prellede af på tørsten, som var det vand kastet på en gås - så jeg forsøgte mig med sodavand, æblemost, saftvand, hvidtøl og kaffe, - men branden var uslukkelig - det er egentlig meget upraktisk at have sin seng på første sal og drikkelige varer i kælderen, - man bliver så træt i nattens løb af alt det renderi!

Og så dagen derpå - ja, tørsten var der stadig - alt drikkeligt i huset raseret - og tømmermænd en gros - med dertil hørende veer i maven, som hele natten havde protesteret mod at være opbevaringssted for koncentreret salt.

Det var faktisk mit første bekendtskab med kog-sild - og ganske sikkert ikke alene det første, men også det sidste - for hele hemmeligheden ved de gode indfødtes immunitet overfor kog-sild er ganske enkel: de er galvniserede indvendigt!

MAGLEBRÆNDE AVIS

FOLKEBLAD OG AVERTISSEMENTSTIDENDE.

1. årgang, lørdag den 24. februar 1934.

Under denne spændende overskrift gemmer sig nogle optegnelser, som er skrevet af Hans Morten Hansen i Maglebrænde, og som arkivet har fået overleveret af forfatterens søn.

Desværre udkom såvidt vides kun samme nummer og samme oplag! Men derfor kan det jo være morsomt at få et lille udpluk af dagens nyheder i Maglebrænde sogn:

FRA STANGERUP TELEGRAFERES: Der hersker stor ophidselse blandt befolkningen, da den er bange for, at der skal udbryde oprør. Militæret har besat hospitalet og andre vigtige bygninger; der er nemlig i de sidste dage set en hvidbluset mand, der kredser mistænkeligt rundt i byen og omegnen.

HÆRVÆRK: I den senere tid er der sket en del hærværk i Maglebrænde, bl.a. er rentier Davidsens stakit væltet. Politiet har kun ringe spor at gå efter, men da der i de dage, det skete, er set tre herrer stå i ivrig samtale ud for porten til Maglebrænde Brandstation, mener politiet, at en af disse eller muligvis dem alle tre, er gerningsmænd til hærværket, og politiet beder da læserne være behjælpelige med at finde dem. Signalementet for den første af mændene er følgende: Middelhøj, lidt svær, ca. 50 år gammel, på fødderne slippers, grå bukser, og grå, lang arbejdskittel og barhovedet. Den anden: lidt over middelhøjde, slank, ca. 40 år gammel, sorte sko, blå cheviots bukser og vest, men iøvrigt i skjortærmer, blød gråblå hat, i munden havde han en shagpipe, som han under samtalen med de andre, ustandseligt tændte. Den tredie: over middelhøjde, meget svær og kraftigt bygget, ca. 55 år gammel, iført meget velplejede, højklampede træsko, grå bukser med meget små, hvide terner, hvid bluse med opsmøgede ærmer. På hovedet kasket med hvid puld og sort skygge. Nærmere oplysninger om de tre bedes sendt til politimesteren i Maglebrænde, tlf. Maglebrænde 8 eller nærmeste politistation.

HVAD DER KAN SKE PÅ LOLLAND: En kendt automobilejer fra Maglebrænde var i de sene nattetimer kørt vild på Lolland. Da

han omsider får øje på et vejskilt, springer han glad ud af bilen og hen for at orientere sig - på vejskiltet stod: "Drik Chabeso"!

EN EFTERLYSNING: En ung lærer, som man mener for tiden opholder sig i Maglebrænde, er sidst set ud for vognmand Sølvhøjs hæk i følgeskab med en anden person. Ved sin side trak han en næsten ny herrecykel. Han bedes hurtigst komme hjem, da hans søster længes meget efter ham.

EN AFLYSNING: Alle hunde, såvel to- som firbenede, der træffes strejfende på mine marker eller foran det andet vin-
løve ud imod gården, vil blive skudt.

Gårdejer Karl Larsen, Pollegården
Alkestrup

Samme sted er 12 store pattegrise af min bekendte hjemmestrikkede race billigt til salg.

ÆGTESKABSTILBUD: På grund af medfødt undseelse og af mangel på passende bekendtskabskreds tillader jeg mig ad denne vej at søge mig en livsledsagerinde. På formue ses ikke så meget som på en god og kærlig omgang. Dog er det ikke til hinder, om der medfølger et halvt hundrede tusinde samt en smedie.

Billet med fotografi og stamtavle bedes sendt til billet mrk. "Børge",bladets kontor.

ERKLÆRING: At det ikke er mig, der nytårsaftnen har hængt havelågen op i mejeriets skorsten erklæres herved på tro og love. Alle, der påstår noget andet, vil blive draget til ansvar for retten.

Bager Hansen, Maglebrænde

NB. Prøv mine bekendte 5 øres kringler!

KØRETØJER UDLEJES: Gæster, som efter en veloverstået fest, føler sig lidt matte i benene og svage i øjnene, transporteres hurtigt og diskret til deres hjem i min bekendte Ford, som efter kl. 2 nat omdannes til sovevogn.

Ærbødigst Harald Andersen, tlf. nr. 17.

PS. Prøv min bekendte jordemoderkørsel!

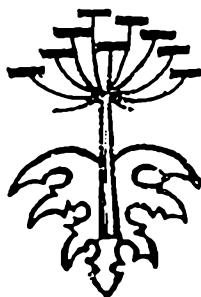
VEJRBERETNING: Et usædvanligt højt luftryk er ved at ud-

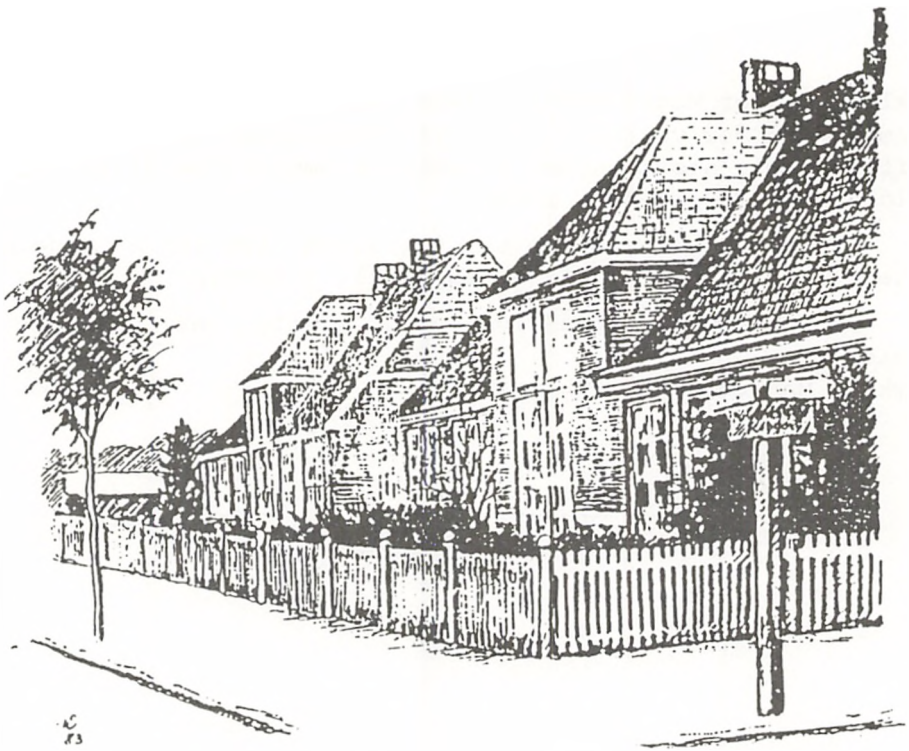
vikle sig over Maglebrænde Forsamlingshus. I den nærmeste fremtid kan der ventes store optrækkende ølskyer, blandet med kaffepuncher, stort nedbør i nærmeste omegn. Udsigt til spegesild over hele linien i morgen.

JAGTTABEL: Henvisning til jagtloven. Iøvrigt er pigerne ikke fredet mellem kl. 11 aften og kl. 4 morgen.

MAGLEBRÆNDE AVIS: udgivet af et udvalg. Ansv. red. ubekendt.

Trykt i Maglebrænde Trykkeri.





ARTIKEL FRA STUBBEKØBING AVIS 18.8.1906

Vor ny skole, som vi af og til har bragt små meddelelser om, betegner, nu da den nærmer sig fuldførelsen, et større frem-skridt frem for den gamle skolebygning på Torvet, end man efter bygningens ydre, som vi har set på i længere tid, skulle formode, og vi skal derfor, idet vi anbefaler vore læsere at benytte lejligheden, når skolen en af de første dage skal indvies, til at bese den, give nogle vejledende oplysninger om den.

Pladsen, som først når de to manglende skolevillaer er opførte, en syd for den, som er færdig, og en syd for gymnastikhuset, får sit rette udseende, er ingenlunde lavtliggende, som man får indtryk af, når man kommer fra Elvers- eller Asylvej, idet den vil komme til at ligge i en højde over vandet ved Havnen af ca. 22 fod. Den kommer til at hælde lidt mod syd, hvilket er meget heldigt, især for legepladsens vedkommende, der hurtig vil blive tør efter regnskyl, og der er

adgang til frisk luft og lys i rigelig mængde. Derimod har der været noget sparsomt med vand, men ved den artesiske boring, som foretages i disse dage, vil denne mangel forhåbentlig blive afhjulpet. Pladsen skal naturligvis begrænses ved indhegning, og imod nord, ud imod Rosenvænget, bliver der i en nær fremtid opført en mur med port, gennem hvilket adgangen til hele anlægget bliver. Legepladsen vil komme til at udgøre 5.500 kvardratalen.

Skolebygningen er opført efter tegning af arkitekt Haustrup, København, efter villasystemet, der set fra både hygiejnens og skolens standpunkter yder de fleste fordele. Den indeholder 4 klasseværelser og en forhal samt kælderrum til varmeapparat og brændsel. Klasseværelserne, der har målene: 13 x 9½ x 6 alen, afgiver 13 1/3 kv. fod gulvflade pr. barn, samt, når der ikke tages hensyn til inventarets rumopfyldning, 160 kubikfod luft pr. barn. Der skal indskydes den bemærkning, at ministeriets fordring går ud på 130 kubikfod, men at der i den gamle skole kun var gennemsnitlig 100 kubikfod luft pr. barn, klasserne regnede til i det højeste 37 børn. Gulvene er papyrolith, fugefri, støbte på pladsen, således at en fuldstændig rengøring kan finde sted. Væggens øverste del er kalket, deres nederste del foreløbig limfarvet, men bliver senere oliemålet. Dagslyset vælder ind gennem vinduer, hvis samlede glasareal udgør 99 kv. fod eller en femtedel af gulvfladens areal, således som ministeriet fordrer; til dæmpning af sollyset findes træg Gardiner. For kunstigt lys i morgen- og aftentimerne om vinteren er der sørget ved anbringelse af 6 gasglødelys i hvert klasseværelse i enkelte lyrearme, for at lyset kan blive så godt fordelt i rummet som muligt. Monteringen består af enmandsborde, som vi omtalte forleden, konstruerede af professor N. Flindt, Holbæk, en af vore mest ansete skolehygiejnere. De opfylder alle krav, som kan stilles til et skolebord, og de er tillige smukke, alt for smukke, vil måske mange sige, men vi nærer tilligemed skoleudvalget og vore lærerinder og lærere det håb, at den tillid, som her og andre steder i den ny bygning er vist vore børn, ikke altfor ofte må blive skuffet, og at de gode og smukke omgivelser, hvori de her kommer til færdes, må have gavnlig indflydelse på deres opførsel. Endvidere findes kathedrer og reoler, og disse er ligesom bordene forsynede med ruller nedenunder, således at alt let kan flyttes under rengøringen.

I forhallen, som gør et særdeles tiltalende indtryk på en, når man kommer ind fra pladsen, og som er 19 alen lang, 9 alen bred og 9 alen høj, findes garderobeskabe, ialt 144 stykker, et for hvert barn, som kommer til at gå i denne villa, forsynede med plads til madpakke foroven, hue eller hat, overtøj og skiftesko underneden Træskoene eller de snavsede støvler må blive på gulvet. Det er en selvfølge, at der må skiftesko til, ellers ville alle de gode foranstaltninger, som her er trufne, være omtrent værdiløse. I den ene ende af forhallen findes 4 små skåle med vandhane over, sæbe og håndklæde, til håndvaskning, derimod ikke til vaskning af tavler, thi, som vi hører, går man her som adskillige andre steder over til at bruge små bøger af hvidt makulatur til regning og andre skriftlige arbejder. Dette sker navnlig af hygiejniske grunde, men også af hensyn til de nye skoleborde. Det er meningen, at denne forhal i meget dårligt vejr kan tjene til opholdssted for børnene i friminutterne, vi siger udtrykkeligt opholdsted, thi der kan ikke være tale om at benytte den som legeplads, blandt andet af den grund, at der ikke er plads nok hertil.

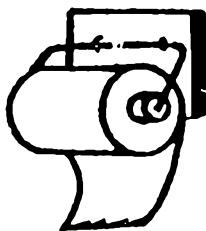
I kælderrummet vil varmeapparatet med det første blive opstillet. Systemet som anvendes, er prøvet i flere år i andre skoler med tilfredsstillende resultat, og da brændselmaterialet er kokssmuld, er opvarmingen betydelig billigere, end hvis den fandt sted ved kakkellovne. Den kolde rene luft suges ind udefra gennem de riste, som ses på begge sider af bygningen i en højde over jorden af godt et par alen, (hvorved man opnår en bedre og renere luft, end hvis de sad lige ved jorden) og går ned til 2 varmekamre, hvorfra den igen ledes ud i klasserne. Tilstrømningen af den varme luft kan reguleres efter behag ligesom udstrømningen af den for-dærvede. Hvis ventilerne står helt åbne, vil luften i klasserne kunne fornyes 3 gange i hver time. For at forhindre et altfor stort varmetab gennem den store glasflade i vinduerne, er der anbragt forsatsvinduer.

På legepladsens sydlige del findes retiradebygning, hvis mange rum forsynede med WC'er, der udskylles automatisk med vand fra beholdere, anbragte i bygningens tagparti, er beregnede til hele skoleanlægget, når det forhåbentlig 1908, står helt færdigt. Også her er der anvendt omtanke og indført forbedringer, vi skal blot nævne anbringelsen af

toiletpapir, en meget prisværdig foranstaltning som dog kun findes i meget få kommunale købstadsskoler her i landet.

Vandet, som skal bruges i denne bygning såvel som i villaernes forhaller, kommer fra en stor beholder, som er anbragt på gymnastiksalens loft. Den fyldes af en pumpe, trykket af en gasmotor, begge anbragt foreløbig i et træskur syd for gymnastikhuset, men det er hensigten senere, når villa nr. 3 er færdig, at lægge dem ned i dennes kælder.

Til næste år bliver der mellem den nu færdige villa og villa nr. 2 i en lille mellembygning indrettet et lærerinde- og lærerværelse, et kontor for overlæreren, samt et toiletrum for lærerinderne, og endelig har man ved anlægget af det nye omtalte lille vandværk haft for øje et skolebadeanlæg, der antagelig bedst vil kunne indrettes i forbindelse med gymnastikhuset.



TANKER OMKRING EN HUNDREDÅRIG FØDSELSDAG

Jeg har læst i Lolland-Falsters Historisk Samfunds Årbog for 1934 om Stubbekøbing Lystanlægs tilblivelse, at man i 1883 plantede en blodbøg i den vestlige del af anlægget.

Altså må den vidunderlige store blodbøg, som står her og tager imod os i den østlige del af anlægget, være 100 år i indeværende.

Vi er sikkert mange, som har tabt vores hjerte til denne hundredårige majestæt, som er et værdigt monument om en svunden tid.

Dette træ har altid været min særlige ven her i vort dejlige anlæg. Jeg må derfor også derhen og klappe træets flotte stamme og hviske det min kærlighedserklæring - sige tak for årene, der er gået, og ønske, at det må stå her meget længe endnu!

Hvor er det dog symbolsk netop i år, da der bliver kørt en kampagne over hele landet under mottoet: Plant et træ!

Jeg vil runde denne hyldest til den gamle blodbøg af med at citere Piet Hein's rammende vers:

Du skal plante et træ,
du skal gøre en gerning,
som lever, når du går i knæ,
en ting, som skal vare
- og være til lykke og læ.

Denne positive fødselsdaghilsen til en hundredårig har vi modtaget fra Arkivets medarbejder, Ulla Jensen.

DET SKETE - IFØLGE STUBBEKØBING AVIS I

1900 den 21/2:

Åstrup Sogns Sygekasse afholdt i søndags maskerade i Vejringe Forsamlingshus og fik herved et nettooverskud af 103 kr. 25 øre.

1910 den 26/2:

25 års jubilæum.

Pastor Bondesen kan den 11. marts fejre sit 25 års jubilæum som sognepræst for Stubbekøbing og Maglebrænde Menigheder.

1920 den 23/1:

Dansk Kvindesamfund har tilsendt den Store Skolekommission et andragende, hvori man blandt andet foreslår, at håndarbejde gøres til obligatorisk skolefag for drenge mindst et år af skoletiden.

Man henviser til, at det allerede forsøgsvis er indført i private skoler.

Endvidere foreslår man, at praktisk skolekøkkenarbejde indføres såvidt muligt i alle skoler, både i byer og på landet.

1930 den 3/2:

Håndværker- og Industriforeningen afholdt i aftes karneval med optog. Tilslutningen til de tidligere karnevalsfester synes ofte at have været noget større, end tilfældet var i går.

ÅRSBERETNING

I 1983 har der været travlhed i arkivet. Foruden pænt besøgte månedlige møder, hvor slagets gang nøje er blevet planlagt, har der været forskellige udadvendte aktiviteter.

Stubbekøbing Arkiv havde inviteret de andre lokalhistoriske arkiver på besøg, og Nørre Alslev og Nykøbing arkiver fulgte opfordringen til at komme, men desværre savnede vi repræsentanter fra Sydfalster arkivet.

I april måned holdt arkivet en reception ved åbningen af en udstilling: "Værk og virke i det gamle Stubbekøbing". Udstillingen blev særdeles vel besøgt og vil fortsætte i december måned med en udstilling med "Værk og virke i de gamle landsogne".

I forbindelse med udstillingen blev der en aften vist den ene af de to gamle Stubbekøbing-film, ligesom der blev vist film fra stabelafløbning og det daglige virke hos bådebygger Børge Bach Hansen, og aftenen sluttede med et foredrag om det gamle Stubbekøbing ved Bende Øgendahl.

Arkivet havde også fornøjelsen af at være vært for Lolland-Falsters historiske Samfunds ekstraordinære generalforsamling. Efter at have beset kirken, med pastor Anne Birthe Jensen som en god fortæller, holdtes en ganske kort generalforsamling i bibliotekets sal. Aftenen sluttede med lysbilleder fra Stubbekøbing og vi hørte lidt om byens liv i gamle dage.

Alle aktiviteter har været velbesøgte, og det tyder på stor interesse blandt hele kommunens befolkning for egnen og byens historie. Denne interesse er arkivet naturligvis vældig glad for og håber, at dette første årsskrift må være med til at knytte yderligere bånd mellem arkivets arbejdsgruppe og befolkningen rundt om i kommunen.

I udstillingen "Værk og virke i det gamle Stubbekøbing" blev der vist billeder, kort, malerier m.v. fra vidt forskellige borgeres virke i byen, fra P.W. Wulff, Nyeboe & Nissen, Chr. Boas, Bådebyggeriet, Apoteket, konditor Nottelmann, skomager Julius Rasmussen, J.M. Dressel, Cementvarefabriken, Kalkovnen og mange flere, deriblandt håndværkere fra forskel-

lige fag.

Vi har fået god opbakning af pressen, hvad vi er taknemmelig for. Både dette og folks besøg på udstillingerne og ikke mindst i arkivets åbningstid er med til at få interessen vakt for, at flest mulige oplysninger videregives til arkivets samlinger, til glæde for os selv og vore efterkommere.

I arkivets åbningstid har vi haft besøg af ca. 250 gæster, samt en særlig glæde, ved at vise arkivet for 3 skoleklasser.

Stubbekøbing lokalhistoriske arkiv's arbejdsgruppe består i dag af følgende:

Boris Hansen

Carlo Hansen

Kristine Asser Hansen

Niels Asser Hansen

Georg Hauschildt

Gurli Jacobsen

Hans Jacobsen

Ulla Jensen

Keld Lund

Kai Vestergård Madsen

Erik Mahnfeldt

Kirsten Dyrlov Olsen

Kirsten Holm Pedersen

Knud Holm Pedersen

Helga Rasmussen

Knud Rasmussen

Niels-Peter Wang

Poul Wang

Bende Øgendahl

ARKIVETS SYMBOL

På dette første årsskrift forside ses en gengivelse af bomærket for Stubbekøbing Lokalhistoriske Arkiv. Det er - ligesom alle tegningerne i årsskriftet - udført af tegneren Poul Wang, Stubbekøbing.

Poul Wang, der er medlem af Arkivets arbejdsgruppe, tegner også hvert år et nyt motiv til den julehilsen, som Arkivet udsender til årets bidragydere.

Tegneren beskriver her selv bomærkets symbolik:

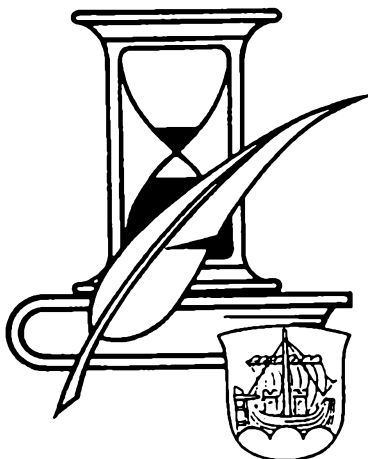
Bomærket består af tre dele: timeglas, en fjerpen og en bog.

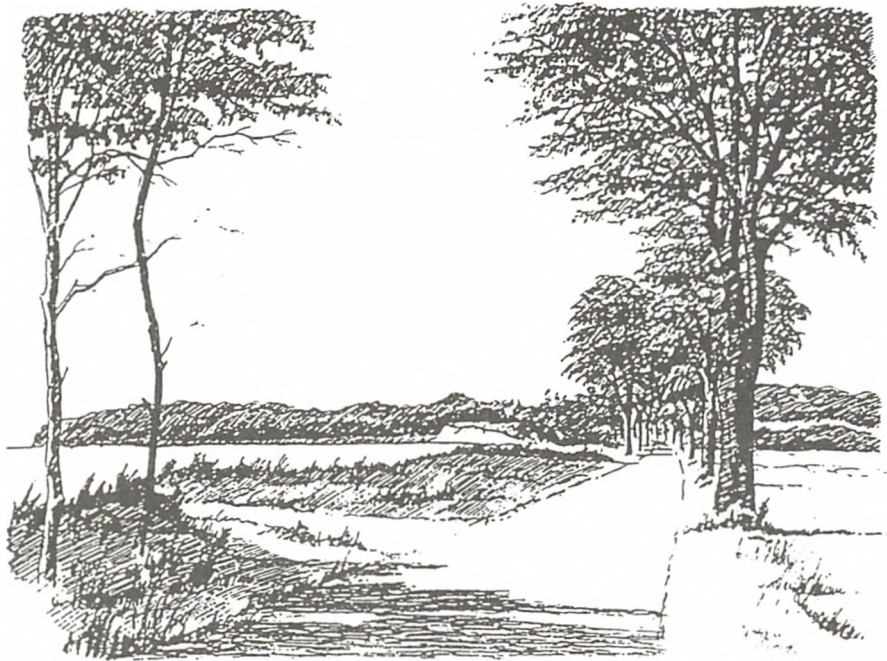
Timeglasset symboliserer tidens gang - er altså et udtryk for at tiden stadig ringer, så husk: Dagen i dag - er historie i morgen!

Fjerpennen symboliserer det nedskrevne og i videste forstand alt, hvad der kan fortælle os om fortiden.

Bogen symboliserer selve Arkivet, altså det sted, hvor fortiden bevares og registreres til gavn og glæde for nutiden og fremtiden.

Endelig kompletteres bomærket af Stubbekøbing kommunes byvåben, som angiver Arkivets officielle status som en del af Stubbekøbing Bibliotek.





Den gamle allé til færgestedet ved Grønsund

INDHOLDSFORTEGNELSE

<u>Rejsen til Stubbekøbing</u>	7
Frederik Graae	
<u>Bønned Slot og Oluf Holgersen Ulftand</u>	9
Ebbe Kærlyt	
<u>En spændende kvindeskikkelse</u>	12
Uddrag af et foredrag ved Erik Mahnfeldt	
<u>Lægerne i Bellingehuset</u>	19
C. Noe Tang-Petersen	
<u>Helene på "Nielsens Minde"</u>	22
Mona Clemmensen	
<u>Lidt om bybilledet i tidens løb</u>	27
Georg W. Nyholm	
<u>Konditor Nottelmann i Stubbekøbing</u>	29
Knud Dyrlev Olsen	
<u>Magister Madsen</u>	32
Bende Øgendahl	
<u>Kongeligt besøg</u>	39
Georg W. Nyholm	
<u>Noret i Stubbekøbing</u>	41
Bende Øgendahl	
<u>Et fornemt lysthus</u>	42
Georg W. Nyholm	
<u>Stampen i Stubbekøbing</u>	43
Georg W. Nyholm	
<u>Pinsemøderne i Sdr. Kirkeby</u>	45
Peter Slente	

<u>Oldermandsgildet i Nørre Ørslev</u>	47
Holger Hansen	
<u>Lolland-Falsters nationalret</u>	49
Fra Nakskov Skibsværfts kvartalsskrift	
<u>Maglebrænde Avis 1934</u>	51
Hans Morten Hansen	
<u>Stubbekøbing skoles 75-års jubilæum</u>	54
Fra Stubbekøbing Avis 1906	
<u>En hundredårig fødselsdag</u>	58
Ulla Jensen	
<u>Anekdoter m.v</u>	59
Stubbekøbing Avis	
Årsberetning.....	60
<u>Arkivets symbol</u>	62
Poul Wang	



*Bliv dus
med dit Bibliotek!*

STUBBEKØBING BIBLIOTEK



Bøger . Aviser . Tidsskrifter . Information . Musik . Teater .
Film . Foredrag . Udstillinger m.m. For Børn og Voksne .
Bogbusbetjening af landdistriktet . Køreplan fås i bogbussen
og på bibliotekerne.

Stubbekøbing Bibliotek

Man. & tor.: 14-19.30

Tir. & fre.: 14-17

Onsdag: 10-14

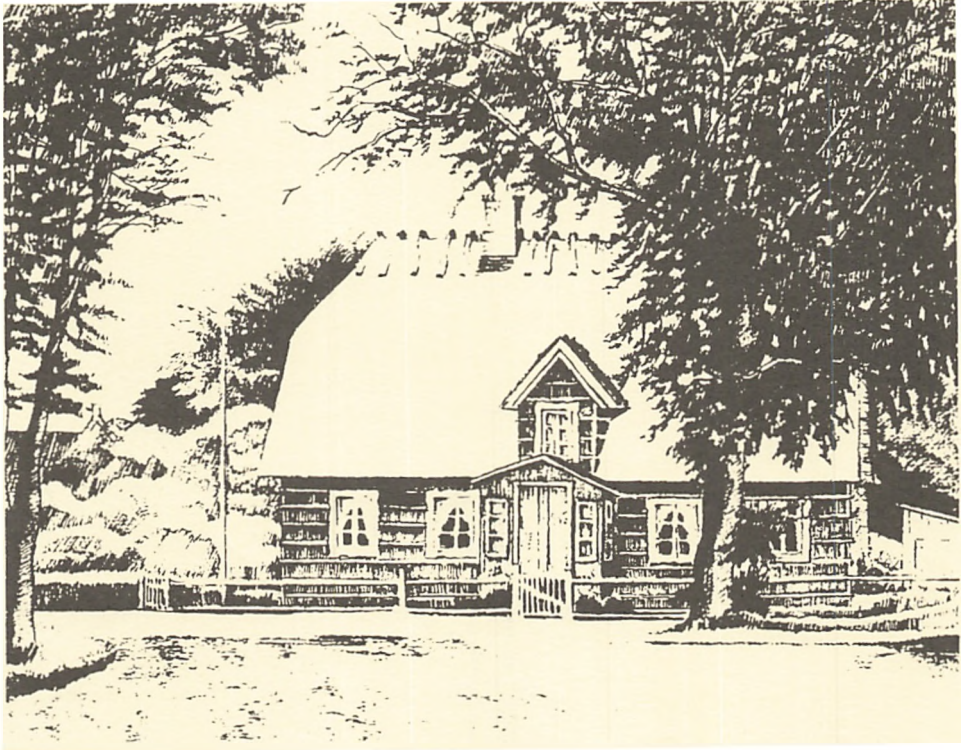
Tlf. 84 15 29

Horbelev Fialbib.

Tirsdag: 16.30-19.30

Torsdag: 14-17

Tlf. 84 52 12



Illustreret af Poul Wang

